

NED. MAATSCHAPPIJ TOT BEVORDERING DER TANDHEELKUNDE

Collega's, die wegens mobilisatie een praktijkwaarnemer wenschen, gelieven zich te melden bij den secretaris hunner afdeeling!

LIJST VAN CANDIDAAT-LEDEN

Eventueele bezwaren moeten binnen vier weken worden ingediend bij den Secretaris der Maatschappij. — (art. 2 H.R.).

Th. J. W. Boelaars, 's-Hertogenbosch,	(Afd. N.-Brabant—Zeeland).
H. H. W. Verdenius, Utrecht,	(Afd. Utrecht).
H. D. de Cock, Utrecht,	(Afd. Utrecht).
F. C. J. Hartman, Schijndel,	(Afd. N.-Brabant—Zeeland).
Mejuffrouw R. Nix, Utrecht,	(Afd. Utrecht).
Mevr. B. Reynierse—Milatatz, Vlissingen,	(Afd. N.-Brabant—Zeeland).
A. M. Sormani, Utrecht,	(Afd. Utrecht).

LIJST VAN NIEUWE LEDEN

Als *nieuw* lid is aangenomen:

Y. J. van der Meulen,	Rijnsburgerweg 7, Leiden.
J. Fryling,	Prinses Marielaan 28, Wassenaar.
Mevr. J. Leeuw—van Rheeën,	Ruiterskwartier 111, Leeuwarden.
Th. P. Gooskens,	Stratumsche Dijk 49, Eindhoven.
M. G. de Keuning,	Oude Soesterweg 2, Amersfoort.

De Algemeene Vergadering der Maatschappij is tot nader bericht uitgesteld.

EENIGE GEGEVENS EN WENKEN.

1. Het algemeen secretariaat en de redactie van het Tandheelkundig Jaarboekje zijn gevestigd Anton Mauvelaan 9, Bussum, telef. 3225.

2. Voor assistentie, waarneming of overname van praktijk zich uitsluitend te wenden tot het Bemiddelingsbureau. Leider: J. H. C. Riddering, Leidscheweg 82, Utrecht.

3. De penningmeester van het steunorgaan der Mij. is J. J. Backer Dirks, Hoogstraat 219a, Rotterdam. Gelden te remitteren aan de Twentsche Bank, rekening letter S van J. J. Backer Dirks of de postrekening van den penningmeester nr. 248849.

4. Aanvragen voor de ongevallen- en ziekteverzekeringpolis op de speciale Maatschappij-voorwaarden, te richten aan de directie der verzekeringsbank: de Nieuwe Eerste Nederlandsche, Prinsessegracht 13, den Haag.

5. Den leden der Mij. wordt dringend verzocht geen persoonlijke besprekingen met een ziekenfonds te voeren, alvorens vooraf inlichtingen te hebben ingewonnen bij de betreffende afdelings-ziekenfondscommissie. — Dit voorkomt latere moeilijkheden!

6. Collegae, die het voornemen hebben een praktijk over te nemen, waaraan een ziekenfonds-praktijk verbonden is, worden, in hun eigen belang, aangeraden, alvorens daartoe over te gaan, inlichtingen in te winnen bij de Centrale Ziekenfonds-Commissie.

7. Het secretariaat der Centrale Ziekenfondscommissie is gevestigd bij B. L. Paërl, Amsterdamscheweg 538, Amstelveen. (postadres Adam, Z.)

8. Voor inlichtingen de beroepsethiek betreffende — bijv. advies in gevallen, waarin de Codex niet voorziet — kan men zich wenden tot de Secretaresse der Commissie voor beroepsethiek: Line de Beer-van Essen, de Lairessestraat 126, Amsterdam-Z.

9. Het secretariaat der Centrale Commissie voor Schooltandverzorging is gevestigd bij F. E. Paesi, Wilhelminastraat 58 te Haarlem.

Laboratoria, aangesloten bij de Vereeniging
van Laboratoriumhoudende Tandtechnici in
Nederland

(Secr. Ampèrestr. 75, Den Haag. Tel. 332015, postrek. 217307)

Lijst der aangesloten Laboratoria.

H. C. Stikkel	Alkmaar
Amst. Tandt. Lab. N.V. J. C. Adriaansen . . .	Amsterdam
J. A. Dürschke Jr.	Amsterdam
L. M. Fritz Jr.	Amsterdam
P. Gijzelaar	Amsterdam
„Orthodontie” Tandtechn. Lab. C. L. Baak . . .	Amsterdam
K. H. F. Rammelt. . Jr	Amsterdam
E. Thomas	Amsterdam
A. Vertes	Amsterdam
J. van Wezel	Amsterdam
N. G. Pieters	Amersfoort
P. van Toledo	Amersfoort
Tandtechnisch Laboratorium v/h B. Burghoorn . .	Apeldoorn
A. J. Kosterman	Arnhem
Tandtechnisch Lab. Arnhem	Arnhem
Tandtechnisch Lab. „Gelderland”, H. J. Kooi	Arnhem
Gebr. Tolmeijer	Arnhem
K. den Hartog	Assen
C. Limburg	Baarn
P. Backes	Bergen op Zoom
J. Bolhuis	Breda
G. M. L. Augustijn	Bussum
Joh. Schouten	Delft
M. v. d. Graaf	Dordrecht
J. H. Kemp	Dordrecht
A. C. van Dommelen	Gouda
J. Appelhof	Groningen
Groninger Tandtechnisch Laboratorium	Groningen
Max Reneman N.V.	
A. F. J. Bernard	Den Haag
J. R. Fruitema	Den Haag
R. Hoeve	Den Haag
N.V. Moerhuis & Segboer	Den Haag
B. v. d. Neut	Den Haag
W. Neefs	Den Haag
H. C. Oussoren	Den Haag
Jac. Poot	Den Haag
A. Westra	Den Haag
A. van Zadel	Den Haag
H. J. P. Cornet Jr.	Haarlem
W. Geuzebroek	Haarlem
G. Henneman	Haarlem

J. v. d. Kuy	Haarlem
M. Takken	Haarlem
Y. Meyer	Heerenveen
J. J. Verharen	Heerlen
A. Muzerie	Den Helder
Goosch Tandtechn. Lab. L. P. H. v. d. Berg	Hilversum
Hilversumsch Tandtechnisch Lab. J. Jacobs	Hilversum
P. F. J. Felten	Laren
Friesch Tandt. Lab. Ombelet & Jorna	Leeuwarden
H. Kooistra	Leeuwarden
A. L. van Bergen Henegouwen	Leiden
M. H. v. d. Linde	Leiden
F. G. Smithuis	Lochum
Gebr. Mueller	Maastricht
H. J. K. van Empelen	Rotterdam
L. W. F. Lacroix	Rotterdam
C. Th. Leenders	Rotterdam
W. van der Meulen	Rotterdam
J. F. de Regt	Rotterdam
L. E. Roelofsen	Rotterdam
Rotterdamsch Tandtechn. Lab. W. A. Tieleman	Rotterdam
J. van Solingen	Scheveningen
J. van Toledo	Scheveningen
G. Halvax	Schiedam
H. J. Volbeda	Sneek
B. H. Cohen	Tilburg
Jos. Helwes	Tilburg
H. Hopman	Utrecht
J. G. H. Jansen	Utrecht
H. J. Jetses	Utrecht
A. Meyer	Utrecht
L. M. J. Ostendorf	Utrecht
J. L. Schappert	Utrecht
C. Veth	Utrecht
D. Volbeda	Utrecht
J. v. d. Wildt	Voorburg
D. M. de Leve	Wildervank
S. A. May	Winschoten
J. Siesling	Zwolle
P. C. A. Broek	Zeist
A. L. Rozendaal	Zeist

De laboratoriumhouder K. v. d. Woude, Menaldumerstraat 9B te Leeuwarden, is wegens onbevoegde uitoefening der tandheelkunde van de ledenlijst der V.L.T.H. geschrapt.

Ingevolge het bepaalde bij art. 6 der overeenkomst met de V.L.T.H. is het leden der Maatschappij niet meer veroorloofd tandtechnische opdrachten aan het laboratorium v. d. Woude te Leeuwarden te geven.

VERKORTE NOTULEN

*van de Zes en Twintigste Jaarvergadering (een en veertigste Algemeene Vergadering)
van de Nederlandsche Maatschappij tot Bevordering der Tandheelkunde, op Zaterdag
3 Februari 1940, 's namiddags 4.30 en op Zondagochtend 4 Februari 1940 om
10 uur in het Jaarbeursgebouw-Vreeburg te Utrecht.*

Voorzitter: B. J. Brugman.

Aanwezigen: volgens presentielijst.

I. ZITTING VAN ZATERDAGMIDDAG 4.30.

1. *Opening.*

De Voorzitter. Dames en Heeren! Luisterrijk is het 25-jarig jubileum der Maatschappij tezamen met de jubilea der beide zusterorganisaties gevierd.

Aan belangstelling en waardeerende woorden van autoriteiten en vertegenwoordigers van binnen- en buitenlandsche organisaties, heeft het niet ontbroken. Met rechtmatigen trots mag de Maatschappij op de viering van haar jubileum terugzien.

Een gedenkboek heeft de geschiedenis der Maatschappij over haar eerste 25 jaar vastgelegd en geeft voorts in een reeks van artikelen een overzicht en indruk van de uitgebreide bemoeiingen der Maatschappij ten opzichte van de haar toebedeelde taak.

Duidelijk is hierdoor naar voren gekomen, dat het bestempelen van de Maatschappij als een „vakvereniging” zonder meer, kwalijk vol te houden is. Uit haar verleden blijkt, dat zij op sociaal tandheelkundig terrein, pionierswerk heeft verricht en belangrijk sociaal tandheelkundig werk heeft tot stand gebracht in tijden, toen daarvoor bij anderen, dan tandartsen, nog weinig of geen belangstelling, — laat staan medewerking — bestond.

Eveneens is duidelijk gebleken, dat zij ook in de toekomst op dit gebied haar bemoeiingen wil blijven uitstrekken en haar sociale tendenzen niet wil verloochenen.

Thans is het eerste jaar van een nieuwe reeks aangevangen, onder vrijwel dezelfde sombere omstandigheden, als waaronder de Maatschappij 25 jaar geleden haar eerste verenigingsjaar aanving.

Opnieuw is een oorlog over Europa losgebarsten, opnieuw wordt onnoemelijk leed geleden en worden de zwaarste offers van goed en bloed

gevraagd en gebracht. Wederom dreigt chaos en vernietiging en een onzekere toekomst voor ons en ons nageslacht.

Nog is de oorlog niet in zijn vollen omvang losgebarsten, en nog heeft men geen volledig begrip hoever de vernietiging zich zal uitstrekken en wie daarin zal worden meegesleurd.

Reeds wordt over den toekomstigen vrede geschreven en gesproken. Moge het in ieder geval een waarachtige vrede van langen duur zijn, die eveneens de begeerde economische welvaart aan de geteisterde wereld zal brengen.

Het is niet zonder teekenen van onrust, dat we helaas moeten vaststellen, dat de gebeurtenissen der verstreken maanden ook voor ons beroep een zeer nadeelige terugslag met zich mede hebben gebracht.

Eenigermate werden ook onze werkzaamheden hierdoor nadeelig beïnvloed, deels door de onzekerheid der tijden, waarin we leefden, deels door andere werkzaamheden, die de buitengewone omstandigheden onverwacht met zich mede brachten.

Meer dan ooit is het thans echter onze plicht er voor te waken, dat we het gewonnen terrein niet verliezen en daartoe al onze krachten inspannen en zelfs uitbreiding geven aan onze werkzaamheden.

In de eerste plaats geldt dit voor de schooltandverzorging en wat daarmee samenhangt.

Een samenwerking tusschen de drie organisaties, die zich op dit gebied bewegen is tot stand gekomen en belichaamd in den Centralen Raad voor Sociale Tandheelkunde.

Belangrijke financiële Steun voor deze Sociale en prophylactische tak van tandheelkunde is door het Prophylaxe-fonds toegezegd. Voor het welslagen der plannen echter is de onontbeerlijke medewerking van provinciale en gemeentelijke overheid vereischt.

Richtlijnen voor de schooltandverzorging zijn tot stand gekomen.

Richtlijnen voor de Nazorg mogen in den loop van dit jaar worden tegemoetgezien en aan Uwe beoordeeling worden voorgelegd.

Omtrent de kleutertandverzorging zullen U eveneens dit jaar voorstellen bereiken.

Minder door de oorlogsomstandigheden, dan wel door de kabinetsscrisis zijn de pogingen om een betere regeling van het tandheelkundig onderwijs te verkrijgen, opgehouden.

Het door oud-Minister Slotemaker de Bruïne ingediende wetsontwerp kon maar ten deele onze instemming verwerven.

Meerdere leden der Tweede Kamer hebben bij de behandeling van dit wetsontwerp duidelijk naar voren gebracht, dat een inschakelen van het tandheelkundig onderwijs in het kader van de Hooger Onderwijswet ook het uitzicht op een doctoraal examen en het jus promovendi met zich mede moest brengen.

De toezegging van den Minister om bij het vaststellen van de algemeene maatregelen van Bestuur, waarbij het tandheelkundig onderwijs uiteindelijk geregeld zou worden, de Maatschappij te zullen hooren, kon ons tot voldoening stemmen.

De besprekingen met den Minister mochten ten aanzien van onze

desiderata gunstige perspectieven openen, maar werden ontijdig afgebroken door de kabinetswisseling.

Na de toezegging van den nieuwen Minister om, zoodra Zijn Excellentie de kwestie van het Tandheelkundig Onderwijs in studie zou nemen, ook de Maatschappij hierin te zullen hooren, willen wij verwachten, dat Zijn Excellentie eveneens voor o.i. billijke en gerechtvaardigde verlangens toegankelijk zal zijn en het tandheelkundig onderwijs, met behoud van het specifiek tandheelkundige karakter, de plaats zal geven waarop het thans recht heeft en o.i. behoort te staan.

Een belangrijk wetsontwerp, eveneens de tandheelkunde rakend, mocht dit jaar met succes de beide Kamers der Staten-Generaal passeeren en tot Wet worden verheven.

Door deze wet wordt een groep van tandtechnici, die voor het vroegere examen een oproeping hadden gehad, nog eenmaal de gelegenheid geboden, om via een examen van hun praktische bekwaamheid blijk te geven, om daarna alsnog event. tot de groep van tandheelkundigen te worden toegelaten.

Terecht heeft de Minister bij de behandeling in de Kamers zich krachtig aan de door hem gestelde grens gehouden en de verschillende amendementen om nog anderen tot het examen toe te laten, onaannemelijk verklaard. Met de uitvoering der wet is een begin gemaakt.

Een examen-commissie is ingesteld, die bereids haar niet lichte taak heeft aangevangen.

Een straffe beteugeling en inperking der onbevoegde uitoefening der tandheelkunde zal binnen kort stellig te verwachten zijn.

Moge dan na veel inspanning en moeite het gelukt zijn dit kwaad binnen de kleinste proporties terug te brengen, nog blijven er misstanden over, waarover we ons te beraden hebben hoe aan deze op de meest afdoende wijze een eind gemaakt kan worden. Aangezien hierbij ook beoefenaren der tandheelkunde betrokken zijn zal het zaak zijn door het aandringen op een wijziging en aanvulling der tuchtwet, ook hieraan op afdoende wijze paal en perk te stellen.

Ook de tandheelkundige verzorging in de ziekenfondsen en de ziekenfondsregelingen (alhoewel hier en daar op redelijke overeenkomsten kan worden gewezen, waardoor een behoorlijk tandheelkundige hulp ge-waarborgd is) kunnen nog steeds in het algemeen niet bevredigend genoemd worden.

Onzerzijds is reeds meerdere malen op een summiere wettelijke regeling als eenige doeltreffende maatregel gewezen, waarbij een mogelijkheid tot rijksbemiddeling dient open te staan, waardoor conflicten zooveel mogelijk kunnen worden vermeden. Het klinkt hoopvol te mogen vernemen, dat de Minister van Sociale Zaken heeft toegezegd, ten Departemente deze materie nader te doen uitwerken en voor te bereiden.

Een rapport van de commissie ad hoc ter bestudeering van het ziekenfondsvraagstuk is in den loop van dit jaar te verwachten, en zal ter behandeling aan de afdelingen worden toegezonden.

Voorts dient vermeld te worden, dat U eveneens voorstellen zullen bereiken om over te gaan tot het afsluiten van een collectief abonnement

op het Tijdschrift voor Tandheelkunde. Deze voorstellen zullen vergezeld gaan van een gewijzigde regeling van de contributiebetaling.

Een brochure om den a.s. tandarts in te lichten en wegwijs te maken omtrent het werk der Maatschappij, ligt gereed.

De Tandtechnische Ordenings Commissie heeft een zwaar en inspannend jaar achter den rug. Door het hard en ijverig werken dezer commissie zijn veel moeilijkheden en vraagstukken op het terrein van de tandtechniek reeds tot oplossing gebracht. Het contact met laboratoriumhoudende tandtechnici en dental depots, werkt gunstig. Nog dit jaar zal het contact met de tandheelkundigen worden opgenomen.

Een belangrijke stap in de goede richting is de geprojecteerde regeling der opleiding, die de agenda ter behandeling in deze vergadering, aankondigt. Nog enkele problemen vragen om oplossing, alvorens de laatste groote stap op dit moeilijke pad gezet kan worden, n.l. de aanvraag tot verbindend verklaring der ondernemersovereenkomst.

Crisiswerk. De buitengewone omstandigheden brachten ook buitengewone werkzaamheden met zich mede. De door het H.B. ingestelde crisis-commissie heeft zich naar beste weten en kunnen van haar niet eenvoudige taak, gekweten.

Een billijke regeling voor waarneming moest worden getroffen en in die waarneming zelve moest zoo goed mogelijk worden voorzien.

Voor de belangen der gemobiliseerde collega's werd zoo goed mogelijk gewaakt en met de desbetreffende autoriteiten contact gezocht om het verleen van zakenverloven in alle opzichten te bevorderen.

Voorts werd met ijver gewerkt aan het ontwerpen eener organisatie, die voor de kaakverwondingen in het werk van het Roode Kruis kon worden ingeschakeld.

Cursussen werden voorbereid om kennis en kunde op dit gebied te vermeerderen en uit te breiden.

Voor een deel slechts hebben we opgesomd wat in het afgelopen jaar is tot stand gekomen, voor een deel eveneens wat de naaste toekomstplannen zijn.

Het is een werk, dat van enkelen onder U groote offers van tijd en inspanning heeft gevraagd, meer misschien dan we eigenlijk mogen verlangen. Dat deze offers toch blijmoedig gebracht worden strekt hun zeer tot eere en zal voor de toekomst van onze Maatschappij en professie, schoone vruchten afwerpen.

Toch dringt zich steeds de vraag naar voren of bij voortduring op dergelijke wijze een beroep op deze groote belanglooze offervaardigheid gedaan kan en mag worden en of niet op de een of andere wijze door reorganisatie hierin is tegemoet te komen.

De reorganisatie-commissie heeft o.a. ook dit onderwerp in studie en indien de omstandigheden medewerken, zal ook deze commissie nog dit jaar de resultaten harer werkzaamheden aan U kunnen voorleggen.

Moge ik besluiten met den wensch, dat de eendrachtige en goede samenwerking ook dit jaar bestendig moge blijven tot heil onzer Maatschappij en in het belang der tandheelkunde.

Ik heb gezegd. (Applaus),

2. *Notulen en Ingekomen stukken.*

De Voorzitter. Heeft iemand eenige op- of aanmerking op de notulen der 39e en 40e algemeene vergaderingen, zooals die in het Tijdschrift voor Tandheelkunde zijn opgenomen?

Zoo niet, dan zijn deze onveranderd goedgekeurd, met dank aan de samenstellers.

Mag ik den secretaris verzoeken mededeeling te doen van de ingekomen stukken?

De Secretaris. 1. Berichten van verhindering zijn binnengekomen van de heeren Scherphuis, Spoorenberg, Van der Mey de Bie, Moulijn, Heddemä, B. R. Bakker, Kranenburg, Margadant, Hurman en Berkenbosch Berends.

2. Jaarverslag van het Tijdschrift voor Tandheelkunde over 1938, dat in de buitengewone algemeene vergadering van Mei is aangehouden. De secretaris leest dit verslag voor.

3. *Jaarverslag van den secretaris H.B. over het jaar 1939.*

De Secretaris. Mijnheer de Voorzitter, Dames en Heeren,

Niettegenstaande de groote ernst dezer tijden en de vele moeilijkheden en zorgen waaronder een groot deel der wereld gebukt gaat, verheugt het mij U, over het 26e levensjaar onzer Maatschappij, toch een gunstig jaarverslag te kunnen uitbrengen.

Het ledental, dat verleden jaar 1008 bedroeg was aan het eind van 1939 gestegen tot 1067.

In aanmerking genomen, dat 4 leden: Mevr. Kimm-Brouwer, J. Th. Moesveld, J. J. Folkerts en H. R. Fokkinga ons ontvielen door overlijden, 9 leden, om verschillende redenen, hebben bedankt en 2 leden moesten worden geroyeerd, zijn in dit afgeloopen jaar dus 74 nieuwe leden tot onze Maatschappij toegetreden.

De 1067 leden zijn als volgt over de afdelingen verdeeld:

Afdeling	Amsterdam	140
	N. Holland	98
„	't Gooi en Omstreken	47
„	Den Haag en Omstreken	147
„	Rotterdam en Omstreken	136
„	N. Brabant—Zeeland	95
„	Limburg	47
„	Utrecht	98
„	Gelderland	115
„	Overijssel	62
„	Noord Nederland	47
„	Friesland	31
„	Ned. Indië	4

totaal 1067

Het D.B. kwam dit jaar 21 maal in vergadering bijeen, waaronder ook begrepen enkele besprekingen met verschillende commissies.

Door de steeds grooter toename der ingekomen stukken en de vele vraagstukken, die in het D.B. ter sprake kwamen, besloot het D.B. vanaf September als proef een andere werkwijze in te voeren.

De ingekomen stukken worden ongeveer om de 14 dagen besproken in het z.g. „kleine-D.B.”, bestaande uit vice-voorzitter, secretaris en penningmeester, en zooveel mogelijk afgedaan. Alleen die stukken, welke aan het oordeel van het geheele D.B. moeten worden onderworpen, worden aangehouden. Door deze maatregel kwam op de D.B. vergaderingen meer tijd vrij voor het bespreken van verschillende vraagstukken, die nog om oplossing vragen. Tot nu toe heeft deze regeling zeer goed voldaan en zal dus in het nieuwe jaar worden voortgezet.

Niettegenstaande de veelzijdigheid der onderwerpen, die ter tafel kwamen, waarover natuurlijk wel eens meeningsverschillen bestonden, was de samenwerking een aangename en vriendschappelijke en kon daardoor heel wat werk onder de voortvarende en stuwende leiding van onzen voorzitter worden afgedaan.

Voorals de voorzitter heeft in dit afgelopen jaar talrijke conferenties en besprekingen gevoerd en enorm veel tot stand gebracht, waarvan de out siders niet zoo veel gemerkt zullen hebben, maar waarvoor zijn dagelijksche medewerkers niet anders dan woorden van lof en dank kunnen uitspreken.

Het Hoofdbestuur kwam sedert de vorige jaarvergadering slechts tweemaal in vergadering bijeen en wel op 6 Mei 1939 en op 6 en 7 Januari 1940, beide malen te Amsterdam.

In de samenstelling van het H.B. kwam weinig verandering, daar alleen aan het einde van het jaar collega L. Broese v. Groenou om gezondheidsredenen, als afgevaardigde van de afdeling 's-Gravenhage en O. bedankte en werd vervangen door collega F. P. Planten t e i j d t en collega J. A. M o u l i j n, als afgevaardigde der afdeling Friesland, op zijn verzoek werd vervangen door collega J. G. v. d. V e n.

Algemeene vergaderingen:

De 25e jaarvergadering der Maatschappij werd op 28 Januari te Utrecht in het Jaarbeursgebouw gehouden.

Naast de behandeling der gebruikelijke agenda-punten en de jaarverslagen, werden voorzitter, secretaris en penningmeester der Maatschappij wederom voor twee jaar herkozen.

Collega J. S. Bruske werd herbenoemd als voorzitter van de Besturende Commissie van het Steunorgaan, terwijl de 4 aftredende leden der C.Z.C. werden herkozen en collega L. J. M. S p o o r e n b e r g als 5e lid aan de C.Z.C. werd toegevoegd.

Nadat de voorzitter uitvoerige mededeelingen had gedaan over het a.s. 25-jarig jubileum der Maatschappij werd het voorstel van het H.B., tot samenwerking tusschen de Nederlandsche Vereeniging voor Sociale Tandheelkunde, het Ivoren Kruis en de Maatschappij op het gebied der schooltandverzorging, aanvaard, waartoe de Centrale Raad voor Sociale Tandheelkunde zou worden gesticht.

De door de Centrale Commissie voor Schooltandverzorging samen-

gestelde handleiding voor de schooltandverzorging en de instructie voor den schooltandarts, werden na uitvoerige discussie, naar deze commissie terug verwezen, met verzoek deze grondig te herzien. Het geheel werd ter afdoening opgedragen aan het H.B.

De eerste maanden van dit jaar stonden geheel in het teeken van de herdenking van het zilveren jubileum onzer Maatschappij, welke feestelijkheden werden gecombineerd met die voor de herdenking van het 60-jarig bestaan van het Nederlandsch Tandheelkundig Genootschap en het 35-jarig bestaan der Vereeniging van Nederlandsche Tandartsen en plaats vonden op 18, 19 en 20 Mei te Amsterdam.

Reeds maanden te voren was een Commissie van voorbereiding gevormd, waarin zitting hadden de voorzitters der 3 jubileerende vereenigingen, met A.L.J.C. van Hasselt als algemeen voorzitter; A. Edel, als algemeen-penningmeester en ondergeteckende, als algemeen-secretaris. Bovendien vormde collega Edel, met de bestuursleden der A.T.V., de heeren Mijnaerends en Smits, een plaatselijke regelingscommissie.

Door de 39e Algemeene Vergadering was, op initiatief van voorzitter Brugman, het besluit genomen ter gelegenheid van dit zilveren Maatschappij-jubileum een gedenkboek uit te geven, waarvoor een belangrijk crediet werd toegestaan.

Voor de uitgave van dit gedenkboek werd een redactiecommissie benoemd, onder voorzitterschap van Van Hasselt, met ondergeteekende als secretaris en de redacteuren van het Tijdschrift voor Tandheelkunde als leden. Aan de samenstelling van dit boekwerk verleende een twintigtal collega's zijn medewerking. Het is zeker niet in de minste plaats aan de ijver en toewijding van collega Margadant te danken, dat dit keurig uitgevoerde, met vele foto's verlichte gedenkboek tot stand kwam, en als een blijvend waardevol souvenir aan vele autoriteiten, zusterorganisaties en leden der Maatschappij kon worden aangeboden.

Op Donderdag 18 Mei, 's-namiddags te vier uur opende collega Van Hasselt, onder wiens leiding de feestvergaderingen der drie jubileerende vereenigingen stonden, als algemeen-voorzitter, in de met vele schitterende, van verschillende organisaties, o.a. van „John Tomes”, ontvangen bloemstukken versierde bovenzalen van het American-Hotel, de feestvergadering met een woord van welkom aan de leden der drie vereenigingen, aan den Directeur-Generaal der Volksgezondheid, als vertegenwoordiger van Z.E. den Minister van Sociale Zaken, aan de afgevaardigden van de T.S.V. John Tomes, en aan vele gasten uit binnen- en buitenland.

Vervolgens heette de voorzitter der Afdeling Amsterdam de aanwezigen welkom in Amsterdam en werd het woord gevoerd door den Directeur-Generaal der Volksgezondheid en door de voorzitters der drie vereenigingen.

Nadat de secretaris mededeeling had gedaan van de ingekomen gelukwensen zowel uit binnen-, als buitenland, dankte de algemeene voorzitter de verschillende sprekers en schorste de vergadering tot 's avonds 8 uur.

Daarna kwam om ruim 5 uur de Maatschappij in buitengewone vergadering bijeen.

De voorzitter der afdeling Amsterdam bood de reeds door de Maatschappij in 1914 geërfde voorzittershamer van wijlen de Ned. Tandmeesters Vereeniging aan, waarop door de A.T.V. als aandenken aan dit jubileum, een zilveren plaquette was aangebracht met erop gegraveerd: A.T.V. — N.M.t.B.d.T. 1914—1939.

Vervolgens bood *M a r g a d a n t*, namens de redactie-commissie, met een korte rede, een in leer gebonden exemplaar van het gedenkboek officieel aan de Maatschappij aan.

De voorzitter der Maatschappij dankte alle medewerkers aan dit mooie gedenkboek en offereerde *M a r g a d a n t*, als waardeering voor zijn vele werk, een tandheelkundig geschiedboek van nog grootter allure.

Daarna werd het voorstel van het H.B., aangenomen, om uit het reserve-fonds der Maatschappij een belangrijke schenking te doen aan de Stichting Het Steunorgaan, welke schenking daarop door den voorzitter aan den penningmeester van het Steunorgaan werd aangeboden. Nadat *L o e b*, namens vele afdelingen en *V a n H o u t e*, namens de afdeling Rotterdam en *O.* ook belangrijke giften aan het Steunorgaan hadden aangeboden, dankte de penningmeester van het Steunorgaan voor deze vorstelijke giften.

Tenslotte bood de voorzitter aan onzen stenograaf, als erkenning van zijn 25 jaar trouwen arbeid, een souvenir aan, waarna de vergadering om 6 uur werd gesloten.

De Donderdagavond was gewijd aan voordrachten over sociale tandheelkunde; *J. J. B a c k e r D i r k s* besprak het vraagstuk der tandcaries in verband met de volksgezondheid, gezien van sociaal tandheelkundig standpunt; *J. A. S a l o m o n s* de organisatorische taak der Maatschappij in de Sociale Tandheelkunde en *B. J. B r u g m a n* de systematisch-rationeele behandeling in de Sociale Tandheelkunde.

Op Vrijdagochtend werden voordrachten gehouden over de ontwikkeling der tandheelkundige wetenschap in de laatste 25 jaar.

F. D u y v e n s z sprak over de ontwikkeling der parodontose-behandeling, *J. W. A. T j e b b e s* over de mond-chirurgie en *J. S a n d e r s* Ezn. over de conserveerende tandheelkunde.

Een lunch, door de A.T.V. de Belgische gasten aangeboden, vereenigde ook vele andere collegae in Lido, waarbij tevens de Belgische Consul-Generaal was uitgenoodigd, die eenige vriendelijke woorden sprak, waarin hij de goede samenwerking tusschen de Belgische en Nederlandsche Tandartsen, zoowel als die in het algemeen tusschen België en Nederland, memoreerde.

's Namiddags hield Prof. Dr. *A. d e K l e i j n*, in zijn collegezaal in het Wilhelminagasthuis, een voordracht over de physiologie en pathologie der bijholten van de neus.

Om 4.30 had ten stadhuize de officieele ontvangst door het Gemeente-Bestuur plaats.

's Avonds om 8 uur boden de drie jubileerende Vereenigingen aan eenige autoriteiten, als den Minister van Sociale Zaken, den Directeur-

Generaal der Volksgezondheid, den Garnizoens-Commandant, den Directeur van het Tandheelkundig Instituut, vertegenwoordigers van Gemeente en Universiteit, van binnen- en buitenlandsche organisaties en van de Pers, een diner aan in het Amstel-Hotel, waarna deze dag werd besloten met een cabaret-avond in Theater Tuschinski, georganiseerd door de Afdeeling Amsterdam.

De Zaterdagmorgen was wederom gewijd aan de wetenschap: A. Edel sprak over orthodontie, B. R. Bakker over de ontwikkeling der plaatprothese en ten slotte E. v. d. Berg over kroon- en brugwerk.

Als hoogtepunt had 's namiddags om 3 uur de officieele herdenkingsbijeenkomst plaats in de Aula der Gemeente Universiteit, in tegenwoordigheid van Z.E. den Minister van Sociale Zaken en vele andere hooge autoriteiten.

Na het welkomstwoord van den algemeenen voorzitter van Hasselt, hielden Bakker, oud-voorzitter van het Nederlandsch Tandheelkundig Genootschap en de voorzitters der Vereeniging van Nederlandsche Tandartsen en de Nederlandsche Maatschappij tot Bevordering der Tandheekunde een rede, waarbij aan Prof. Walter Hess uit Zürich, Prof. Ostwald Rubbrecht uit Gent en collega J. Sanders Ezn. het Eerelidmaatschap van het N.T.G. werd aangeboden; Dr. Wilfred Fish uit London, Dr. Alfred Steiger uit Zürich en collega A. Edel werden benoemd tot Eereleden der V.v.N.T. en aan de collegae Th. E. de Jonge-Cohen en E. J. v. d. Berg de Dr. Th. Dentz-medaille werd verleend, terwijl de Voorzitter der Maatschappij aan den Minister van Sociale Zaken een in leer gebonden exemplaar van het gedenkboek aanbood.

Tenslotte hield de Minister van Sociale Zaken een rede, waarna de algemeene voorzitter de plechtige bijeenkomst sloot.

Na afloop had een druk bezochte receptie in de Senaatskamer plaats.

De feestelijkheden werden besloten met een banket in het Carlton-Hotel, waaraan een paar honderd deelnemers aanzaten.

Ik geloof, dat allen, die deze feestelijke vergaderingen hebben medegemaakt, daaraan de meest aangename herinneringen zullen hebben behouden. Het was een ware demonstratie van collegiale samenwerking en solidariteit, waarop onze professie met recht trotsch mag zijn.

Een woord van dank aan collega Van Hasselt voor zijn voortreffelijke leiding is hier zeker op zijn plaats.

In verband met deze jubileums-vergadering besloot het Hoofdbestuur de zomer-vergadering der Maatschappij te laten vervallen.

De jaarverslagen der afdeelingen, die als gebruikelijk in het Januari-nummer van het Tijdschrift voor Tandheekunde zijn opgenomen geven geen aanleiding tot het maken van bijzondere opmerkingen.

Wat *de commissie-verslagen* betreft, zal ik mij, met het oog op den tijd, beperken tot enkele punten en U voor de details verwijzen naar het Tijdschrift.

De Commissie tot Beheer van het Steunorgaan spreekt zijn dank uit voor de belangrijke giften in dit jubileum-jaar ontvangen waardoor het kapitaal der Stichting belangrijk is toegenomen.

De commissie betreurt, dat slechts 300 leden der Maatschappij contribuant van het Steunorgaan zijn.

Van deze plaats laat ik daarom gaarne nog eens de opwekking hooren U alsnog als contribuant aan te melden bij den penningmeester van het Steunorgaan.

De leiding van het *Bemiddelingsbureau voor waarneming en assistentie in de praktijk* werd de eerste maanden der mobilisatie waargenomen door collega D u y z i n g s. Nu collega R i d d e r i n g te Utrecht is teruggekeerd heeft hij de leiding van het bureau weer op zich genomen.

Het verslag van den *Directeur van het Incasso-bureau* staat in mineur. Wegens het zeer onvoldoende gebruik, dat van de diensten van dit bureau gemaakt wordt, stelt het Hoofdbestuur, op verzoek van Mr. N o r d T h o m s o n voor, dit bureau per 1 Juni 1940 op te heffen. Voor zeker is het op zijn plaats Mr. N o r d T h o m s o n te danken voor de in dezen aan de leden der Maatschappij bewezen diensten.

De *Centrale Commissie voor Schooltandverzorging* was in zijn samenstelling belangrijk gewijzigd en heeft onder leiding van den Maatschappij-voorzitter een nieuw ontwerp richtlijnen voor de schooltandverzorging met vele bijlagen samengesteld, dat thans door het H.B. is goedgekeurd.

De *Onderwijs- en Examen-Commissie* doet mededeeling van de gevoerde besprekingen in verband met het ingediende wetsontwerp van den Minister van Onderwijs, K. en W. i.z. het tandheelkundig onderwijs waarop ik nog nader terugkom.

Over de mededeelingen van de *Commissie voor de Nazorg de Centrale Ziekenfonds Commissie*, de *Commissie voor Beroepsethiek* de *Commissie voor Mededeelingen aan de Pers* en de *Polikliniek-Commissie* valt niets bijzonders te vermelden.

De *Tandtechnische Ordenings Commissie* heeft, in overleg met het D.B. en in samenwerking met de organisaties van werkgevers en werknemers in de tandtechniek, een vereeniging opgericht voor opleiding in de tandtechniek, waarover de voorzitter dier vereeniging, collega J a n V i s s e r, U hedenavond een en ander zal mededeelen.

Tenslotte werd in Mei van dit jaar, in verband met de gespannen internationale verhoudingen, door het H.B. een *Crisis-Commissie* in het leven geroepen, die tot taak kreeg alle maatregelen te nemen, welke in verband met de crisis-toestanden, noodzakelijk zouden blijken. In het verslag dier commissie wordt mededeeling gedaan van de verschillende getroffen en nog te treffen maatregelen en ook op deze vergadering zal U hierover nog een nadere uiteenzetting worden gegeven.

Namens het D.B. werden door ondergeteekende besprekingen gevoerd met de directie der N.E.N. in verband met de ongevallen- en ziekteverzekeringpolis der Maatschappij. Door de geheel gewijzigde omstandigheden voor de gemobiliseerde collegae, werd afgesproken, dat de premie-betalingen tot na de mobilisatie zouden worden opgeschort, voor zoover het recht op uitkeering door de bijzondere omstandigheden was komen te vervallen.

Nu echter, door de zakenverloven, de gemobiliseerde collegae weer in de gelegenheid zijn gesteld praktijk uit te oefenen hebben nieuwe be-

sprekingen met de directie der N.E.N. plaats gehad, om ook dezen toestand onder de oogen te zien.

Wanneer ik U tenslotte nog mededeel, dat de besprekingen in den Centralen Raad voor Sociale Tandheekunde een gunstig verloop hebben, dan ben ik hiermede gekomen aan het einde mijner mededeelingen over de verschillende commissies en denk ik wel Uw aller tolk te zijn, wanneer ik de collegae, die in een of andere functie vaak veel en nuttig werk hebben gedaan, van deze plaats daarvoor recht hartelijk dank zeg.

In het afgelopen jaar hebben een 14-tal leden onzer Maatschappij hun 25- of 40-jarig ambts-jubileum herdacht, waarvoor ik hen hierbij onze welgemeende gelukwenschen aanbied.

Op 19 Juni werd den heer en mevrouw Backer Dirks een feestmaaltijd te Rotterdam aangeboden, terwijl de Regeering de groote verdiensten van collega Backer Dirks erkende door zijn benoeming tot Ridder in de Orde van Oranje-Nassau.

Collega A. L. J. C. van Hasselt herdacht 30 Juni zijn 40-jarig jubileum, bij welke gelegenheid hij op een feestavond in Hotel de Witte Brug te 's-Gravenhage werd gehuldigd.

Tenslotte dames en heeren wil ik nog een oogenblik Uwe aandacht vragen voor drie punten, n.l. het tandheekkundig onderwijs, de onbevoegde uitoefening en het tandheekkundig jaarboekje.

Wat het tandheekkundig onderwijs betreft werd in Februari 1939 door den toenmaligen Minister van Onderwijs, K. en W. een wetsontwerp ingediend ter aanvulling der Hooger-Onderwijswet.

Dit ontwerp bestond slechts uit drie artikelen, waarbij het tandheekkundig onderwijs en de examens, zonder dat hierop de artikelen 130—136 der Hooger-Onderwijswet van toepassing zouden zijn, meer in universitair verband zouden worden gebracht, hetgeen practisch beteekende, dat binnen het kader van deze wet aan den tandheekkundigen student het jus promovendi, als bekroning zijner studie, zou worden onthouden.

Overigens zou de opleiding alleen te Utrecht mogelijk zijn. Daar de regeling zelve bij algemeenen Maatregel van Bestuur zou geschieden, waarvan echter, bij de indiening van het wetsontwerp nog niet bekend was, hoe deze zoude zijn, was het D.B. er geenszins gerust over, na aanvaarding dezer Wet, eenige verbetering van beteekenis bij het tandheekkundig onderwijs te Utrecht zou worden ingevoerd.

In verschillende besprekingen met de O.- en E.-Commissie werd dan ook besloten een adres te zenden aan de Tweede Kamer, hetwelk op 24 Februari werd verzonden, waarin uitvoerig onze bezwaren tegen het ingediende wetsontwerp werden uiteengezet en ons standpunt i.z. de tandheekkundige opleiding, examens en het doctoraat werd naar voren gebracht.

Wij mochten de voldoening smaken, dat dit adres bij meerdere Kamerleden weerklank vond en gesteund werd, getuige de discussies bij de beraadslagingen in de Kamer. De Minister besloot dan ook het wetsontwerp aan te houden en zegde hierbij toe met de Maatschappij over het een en ander in overleg te zullen treden. Inderdaad hebben meerdere

besprekingen met den Minister plaats gehad, die echter werden afgebroken door het aftreden van het Ministerie.

Den nieuwen Minister van O. hebben wij reeds om een audiëntie verzocht, die ons is toegestaan, zoodra Z.E. de behandeling van het tandheelkundig onderwijs t.z.t. ter hand zal nemen.

In verband met de onbevoegde uitoefening der tandheelkunde breng ik U in herinnering, dat op 1 Maart 1939 het wetsontwerp tot nadere voorzieningen inzake de tandheelkunde, einde 1938 door den toenmaligen Minister van Sociale Zaken ingediend, door de Tweede Kamer werd aangenomen.

In deze wet werd aan enkele groepen tandtechnici nogmaals gelegenheid gegeven een examen af te leggen en werd de bevoegdheid van den tandheelkundige nader geregeld.

De door den Minister van Sociale Zaken inmiddels ingestelde examencommissie is met haar taak reeds voor een groot deel gevorderd, zoodat binnen enkele maanden de tandtechnikerskwestie als geliquideerd kan worden beschouwd, temeer waar de huidige Minister van Sociale Zaken nog kort geleden in de Tweede Kamer heeft verklaard geen nadere wettelijke regelingen voor de tandtechnici in overweging te zullen nemen.

Met belangstelling zien wij thans maatregelen van de departementen van Sociale Zaken en van Justitie tegemoet, om, overeenkomstig de destijds afgelegde stellige verklaring, door krachtig ingrijpen een einde te maken aan de onbevoegde uitoefening, die in ons land nog steeds welig tiert.

Ik hoop van harte U in mijn volgend jaarverslag de gunstige resultaten van dusdanige maatregelen te kunnen mededeelen.

En nu nog een enkel woord over het tandheelkundig jaarboekje 1940. Zoodat U gezien hebt is dit in een anderen inwendigen vorm verschenen. Door de jaarlijks groeiende oplage en de stijgende materiaal- en drukkosten stond het D.B., wegens financieele bezwaren van de uitgevers, voor de vraag, of de inhoud belangrijk in te krimpen door enkele rubrieken te laten vervallen, of, met behoud van den inhoud, de druk economischer uit te doen voeren, waardoor een 150 pagina's konden worden bespaard.

Het D.B. heeft gemeend aan dit laatste de voorkeur te moeten geven en gelooft, dat het jaarboekje, ook in deze uitvoering, aan de daaraan te stellen eischen voldoet.

Wanneer ik nu nog vermeld, dat de door de Maatschappij uitgegeven brochure van de hand van collega L o e b, getiteld: „Tandheelkunde en de organisatie van tandheelkundige hulp”, in breeden kring, ook buiten de professie, groote belangstelling heeft gewekt, dan ben ik, dames en heeren, gekomen aan het einde van mijn mededeelingen over het afgelopen jaar.

Ik besluit mijn verslag met den oprechten wensch, dat ons dierbaar vaderland gespaard moge blijven voor de rampen van een alles vernietigenden wereldkrijg en dat ik in mijn volgend jaarverslag met vreugde en dankbaarheid zal kunnen vermelden, dat zich in het jaar 1940 de verbroedering der volkeren heeft voltrokken.

In die hoop levende en voor dit jaar wederom rekenende op Uw medewerking en belangstelling in de steeds groeiende werkzaamheden onzer Maatschappij, kunnen wij de toekomst met vertrouwen en met de beste verwachtingen tegemoet zien.

Ik heb gezegd. (Applaus).

Nadat naar aanleiding van het jaarverslag van den secretaris enkele opmerkingen zijn gemaakt betreffende het tandheelkundig jaarboekje, dankt de voorzitter den secretaris voor zijn uitvoerig verslag, waarmede de vergadering door applaus zijn instemming betuigt.

4. *Jaarverslag van den penningmeester H.B. en begrooting over 1940.*

De penningmeester:

M.d.V. Als steeds is het jaarverslag verwerkt in de cijfers genoemd in de bijlagen met toelichting. Behoudens een drukfout correctie in de toelichting, heb ik hieraan verder niets toe te voegen, daar de cijfers voor zich zelf spreken.

De voorzitter vraagt of iemand over de inkomsten en uitgaven over 1939 het woord verlangt.

De heer Schutte Jr. vraagt of deze bespreking niet kan worden gehouden, nadat eerst het verslag der verificatie-commissie is besproken.

De heer J. Sanders Ezn. acht het juist, dat eerst het verslag van den accountant en van de verificatie-commissie wordt besproken en eerst daarna het verslag van den penningmeester.

Voorzitter: Dan stel ik eerst aan de orde:

5a. *Verslag van den accountant*, en verzoek ik den secretaris dit verslag voor te lezen.

Heeft iemand iets op te merken naar aanleiding van dit verslag? Zoo niet, dan stel ik aan de orde:

5b. *Het verslag van de verificatie-commissie*. Ik verzoek den secretaris ook dit verslag voor te lezen.

Naar aanleiding van dit verslag ontwikkelt zich een zeer uitvoerige en scherpe discussie.

De heer Nord is van meening, dat waar het finantieel beheer van den penningmeester door een accountant wordt gecontroleerd, een verificatie-commissie als volkomen overbodig moet worden beschouwd en dient te worden afgeschaft. De taak der verificatie-commissie is alleen het geldelijk beheer van den penningmeester te controleeren en niet, zooals in dit verslag is geschied, kritiek uit te oefenen op het finantieel beleid van H.B. of D.B. Dit geeft slechts aanleiding tot onaangename discussies.

De heer Schutte Jr. is het met de woorden van den heer Nord

volkomen oneens, daar z.i. het verslag der verificatie-commissie de eenige gelegenheid biedt aan de leden der Mij. om vragen te stellen en iets te weten te komen over het gevoerde finantieele beleid. Nog beter ware het, in plaats van een verificatie-commissie een soort van rekenkamer of begrootings-commissie in te stellen, die verschillende cijfer verhoudingen kan nagaan.

J. Sanders Ezn. acht een verificatie-commissie wel degelijk op zijn plaats en kent deze zeker het recht toe te beoordeelen of de uitgegeven bedragen inderdaad zoo efficient mogelijk zijn besteed. Iets anders is het of de verificatie-commissie in dit verslag daarvoor de juiste toon heeft aangeslagen en of het juist is, dat zij heeft gemeend te moeten voorstellen het H.B. voor zijn gevoerd beheer geen decharge te verleen.

Voorzitter: Ik ben van meening, dat deze verificatie-commissie haar bevoegdheid is te buiten gegaan. Wij zullen op dit oogenblik echter niet beslissen of de verificatie-commissie al of niet moet worden opgeheven. Dit punt zal door de Reorganisatie-commissie dienen te worden bekeken en dus t.z.t. ter sprake komen.

Tenslotte ontspint zich een heftige discussie, waarbij de heer Flaumenhaft het standpunt der verificatie-commissie verdedigt, over de geleende gelden aan de V.S.M.M., waarover de meeningen nogal uiteen loopen.

De heer J. Sanders Ezn. stelt aan de vergadering voor:

1e. uit te spreken, dat het H.B. decharge wordt verleend voor het bedrag, dat aan de V.S.M.M. over 1939 is geleend;

2e. aan het D.B., resp. H.B. of den penningmeester decharge te verleen voor het geldelijk beheer over het afgelopen jaar.

Deze beide voorstellen worden door de vergadering met applaus aanvaard.

De Voorzitter stelt dan aan de orde de begroting 1940, die ongewijzigd wordt goedgekeurd.

5c Benoeming van een verificatie-commissie voor het loopende jaar.

Voorzitter stelt voor te benoemen de heeren Planteydt uit Delft, H a y e uit Haarlem en V a n d e r S l u i s uit Utrecht, welk voorstel wordt aangenomen. Daarna schorst de voorzitter om 7 uur de vergadering.

II. ZITTING VAN ZATERDAGAVOND 8 UUR.

De Voorzitter heropent de Vergadering en stelt aan de orde:

6. *Jaarverslagen van de Afdelingen.*

De heer J. Sanders Ezn. kan niet nalaten te wijzen op 'n passage uit het verslag van de Afd. Limburg: deze zinsnede luidt:

„Een gebeurtenis in het afgelopen jaar was de aanneming van een B.B. betreffende spreekuren. Hierbij werd bepaald, dat na 18 uur en evenmin Zaterdagmiddag en Zondag spreekuren zullen worden gehouden. Hoewel de ratificatie door het H.B. nog niet heeft plaats gehad, spreekt het referendum, waarbij van 41 uitgebrachte stemmen, bij 43 stemgerechtigden, er 39 voor de aanneming van dit B.B. werden uitgebracht, een duidelijke taal”

Niet de bedoeling hebbend hieromtrent 'n discussie te willen ontketenen, geeft spreker de andere afdelingen in overweging, vóórdat zij dit voorbeeld volgen, zich eerst te beraden wat 'n dusdanig besluit inhoudt en wat de gevolgen er van kunnen zijn, omdat het hem wil voorkomen, dat Limburg 'n weg heeft ingeslagen, die ten sterkste moet worden ontraden voor de Maatschappij.

De heer Van der Ven (afd. Friesland) daarentegen juicht 't besluit van Limburg buitengewoon toe; door het houden van spreekuren des avonds en op Zaterdagmiddag wordt ons prestatievermogen op tandheelkundig gebied zeker verminderd en is afschaffing een belangrijke stap in de regeling van onze spreekuren.

De Voorzitter wijst verdere discussies af, want het B.B. kan geen onderwerp van bespreking hier uitmaken.

Geen der Jaarverslagen geeft overigens aanleiding tot op- of aanmerkingen en worden zij alle voor kennisgeving aangenomen; deze zijn:

7. *Jaarverslag van*

- a. de commissie tot beheer van het steunorgaan.
- b. den directeur van het bemiddelingsbureau.
- c. den directeur van het incassobureau.
- d. de centrale commissie voor schooltandverzorging.
- e. de onderwijs- en examencommissie.
- f. de commissie voor de „nazorg”.
- g. de centrale ziekenfondscommissie.
- h. de commissie voor beroepsethiek.
- i. de polikliniekcommissie.
- j. de tandtechnische ordeningscommissie.
- k. de commissie voor mededeelingen aan de pers.
- l. de crisiscommissie.

8. *Verkiezing van voorzitter, leden en plaatsvervangende leden van den Raad van Beroep (Artikelen 59 en 60 H.R.)*

De Voorzitter benoemt voor het opnemen der uitslagen van de stemming twee stembureaux:

1. de heeren Tekenbroek, Duyzings en Riddering.
2. de heeren Van Eupen, Paerl en Paesi.

Na gehouden schriftelijke stemming rapporteert de heer **Riddering** dat 53 stemmen zijn uitgebracht, waarvan 46 op den heer **J. Sanders** Ezn., **Van Hasselt** 1, **Buisman** 1, blanco 5, zoodat de heer **Sanders** is benoemd.

De heer **Sanders** neemt gaarne deze benoeming aan.

De uitslag van de stemming voor twee leden van den Raad van Beroep is als volgt: **Holthaus** 47 stemmen, **Buisman** 47 stemmen, **Backer Dirks** 3 stemmen, **Pitsch** 1 stem, **Riddering** 2 stemmen.

De heeren **Holthaus** en **Buisman** zijn dus benoemd en nemen deze benoeming gaarne aan.

De **Voorzitter** verklaart namens de Maatschappij, dat wij dankbaar zijn dat **Voorzitter** en beide leden van den Raad van Beroep weer bereid zijn deze moeilijke buitengewoon delicate taak op zich te nemen. (Applaus).

Wijl niemand bezwaar heeft, worden de plaatsvervangende leden, die thans aftreden, bij acclamatie herbenoemd, n.l. de heeren **Kocken**, **Pitsch** en **Backer Dirks**.

9. *Verkiezing van een lid der centrale ziekenfondscommissie, wegens tusschen-tijds aftreden van den heer A. van der Mey de Bie.*

De **Voorzitter** zegt, dat de C.Z.C. de moeite heeft genomen eenige collega's te polsen, die volgens haar *geschikt* en *bereid* zijn deze functie van lid der C.Z.C. te aanvaarden: sterk is de aandacht gevallen op collega **Zonder van** uit Deventer, ook omdat men gaarne het Oosten in deze Commissie vertegenwoordigd zag.

Men is echter vrij in zijn keuze.

De uitslag van de stemming is, dat de heer **Zonder van** 47 stemmen verkreeg.

Bicknese 1, **Van der Mey de Bie** 2 en blanco 9, zoodat de heer **Zonder van** is benoemd.

De **Voorzitter** zal den heer **Zonder van** doen vragen, of hij zijn benoeming aanvaardt, en wenscht intusschen, dat de verwachtingen, welke de C.Z.C. heeft met de aanwinst van het nieuwe lid, in vervulling zullen gaan.

De heer **Van Eupen** maakt van deze gelegenheid gebruik om de groote spijt van de C.Z.C. te betuigen, dat coll. **Van der Mey de Bie** door de omstandigheden gedwongen werd als lid te bedanken, daar zijn medewerking steeds op hoogen prijs werd gesteld.

De **Voorzitter** onderstreept deze woorden.

10. *Voorstel van de afdeling Rotterdam en O. tot wijziging van het besluit 1936 inzake waarneming voor en door niet-leden der maatschappij (Zie Bijlage, II Jan. nummer T. v. T.)*

De **Voorzitter** deelt mede, dat 'n schrijven is ingekomen van coll. **Berkenbosch Berends**, tot zijn spijt afwezig, die mede-

deelt, dat hij zou hebben gesproken *tegen* de aanneming van het voorstel van de afd. Rotterdam, omdat bij hulpverlening in de praktijk de lijn tusschen al of niet-leden der Maatschappij zoo sterk is getrokken, en zulks tegen zijn gemoed strijdt.

Het voorstel Rotterdam wordt goedgekeurd.

11. *Voorstel van het H.B. tot opheffing van het incasso-bureau der maatschappij per 1 Juni 1940 (Zie bijlage III, Jan.-nummer T. v. T.)*

De Voorzitter deelt mede, dat de Directeur van het Incasso-Bureau aan het H.B. heeft voorgesteld dit bureau op te heffen wegens gebrek aan voldoende deelneming, terwijl deze deelneming in den loop der jaren eerder af- dan toe is genomen.

Wij betreuren het, dat de directeur tot een dergelijk voorstel is moeten komen en spreker zou willen vragen, of iemand naar aanleiding van het voorstel iets in het midden wenscht te brengen.

Zoo niet, dan is dit voorstel aangenomen en rest mij den heer **Nord Thomson** te danken voor de vele zorgen, tijd, moeite en service, die hij aan de niet zoo talrijke leden van het Incasso-Bureau te allen tijde heeft gegeven. (Applaus).

12. *Mededeelingen over de oprichting der vereeniging voor opleiding in de tandtechniek. Inleiding door den heer Jan Visser, voorzitter der vereeniging voor opleiding in de tandtechniek, over ontstaan, doel en werkwijze dezer vereeniging.*

De heer **Jan Visser**:

M. de V. Dames en Heeren!

Het is wederom mijn prettige taak Uw aandacht te vragen op deze algemeene vergadering en U voor te houden een vrucht van het werk der Maatschappij inzake de algemeene regeling van het tandtechnisch probleem. En als ik daarbij zeg, dat het mij een vreugde is, dan geloof ik U dit wel, omdat ik zoo langzamerhand op veel algemeene vergaderingen het voorrecht heb gehad het woord tot U te mogen richten.

U kent zoo langzamerhand wel het principe, dat in de Maatschappij heerscht omtrent de regeling van het vraagstuk tandtechnicus. Ik ben hoegenaamd geen historicus. Ik heb een slecht geheugen. Ik weet nooit data en weet nooit precies in welk jaar iets gebeurd is. Maar ik heb zoo'n algemeen idee, dat het toch vele jaren lang mijn taak is geweest hier iets te vertellen over ons werk in verband met het verkrijgen van een betere ordening in de verhouding tusschen tandarts en tandtechnicus.

Nu mag ik misschien met de oudere leden even vele jaren teruggaan, waarschijnlijk meer dan vijftien jaren, toen wij voor de eerste maal dit onderwerp officieel aansneden. Wij waren n.l. niet tevreden met de toestanden, die in Nederland heerschten in verband met de uitoefening van de tandtechniek. Wij kwamen tot de conclusie, dat wij in de eerste plaats niet beschikten over werkkrachten, die technisch voldoende waren opgeleid en ten tweede, dat degenen, die op dat oogenblik in de tandtechniek werkzaam waren, niet altijd dezelfde conceptie van hun werkzaamheden

hadden als wij die zagen. Wij hadden terecht de meening, dat bij velen van hen de opvatting voorzat, dat het uitoefenen van de tandtechniek als uiteindelijk doel moest hebben: het vervaardigen van de prothese voor patienten.

Dit was ons probleem en wij wisten op dat oogenblik niet beter te doen, dan dit vraagstuk onder de oogen te zien en te kijken, waar dit probleem nu eigenlijk vandaan was gekomen. Dit vraagstuk bestudeerende kwamen wij in de eerste plaats tot de conclusie, dat in het land hoegenaamd geen systematische opleiding voor tandtechnicus bestond. Dit geconstateerd hebbende, is er een commissie in het leven geroepen, die onder de oogen moest zien, of er misschien voor de toekomst in deze materie een betere regeling te vinden was. Om hiertoe te komen trachtte deze commissie contact te krijgen met de bestaande vereeniging van tandtechnici, een vereeniging, die een heel eigenaardige samenstelling bezat. Daarin zaten onze eigen tandtechnici, verder eenige andere menschen, die niet verder gingen, dan wat wij beschouwden te zijn tandtechnici in den zin als wij bedoelden. Dit contact werd bewerkstelligd en in dit contact kwam men tot de conclusie, dat hoe men het vraagstuk bekeek, er in ieder geval in Nederland een opleiding voor tandtechnici moest komen. Als U bedenkt, dat dit werk meer dan vijftien jaar oud is en wij kijken op dit oogenblik den toestand in het land aan, dan zien wij, dat wij niet veel verder zijn gekomen. Na vijftien jaar hebben wij nog geen officieele opleiding voor tandtechnicus.

Inmiddels is ons eigenlijk de ontwikkeling van het geheele vraagstuk voor oogen gekomen. De tandtechnicus was de amanuensis van den tandarts, de man, die door den tandarts persoonlijk werd opgeleid, de man in wien de tandarts een werkkracht zag, wien hij zijn eigen methoden bijbracht en die dan de werkstukken moest vervaardigen naar zijn inzicht en methoden. Dit is zoo langzamerhand voor het gros van de tandartsen vervangen door een meer fabrieksmatige vervaardiging der werkstukken. Wij hebben de ontwikkeling der laboratoria gezien. Oorspronkelijk hebben wij de opgave gekend een school te maken en een scholing te creëren, waarbij werklieden werden opgevoed, die in staat zouden zijn in ons eigen laboratorium en volgens onze aanwijzingen onze werkstukken te vervaardigen. Inmiddels is een zeer gespecialiseerde industrie ontstaan met zeer goed geoutilleerde werkplaatsen, welke men opdrachten kan verstrekken voor tandtechnische werkstukken. Dit heeft de geheele situatie van het probleem veranderd. Wij hebben niet meer in de eerste plaats te zorgen, dat de jonge tandarts, als zijn praktijk zoo groot is geworden, dat hij zijn eigen werkstukken niet meer kan vervaardigen, de hulp kan requireeren van een behoorlijk geschoold tandtechnicus, om hem in zijn werkzaamheden te assisteeren. Dit probleem bestaat voor den jongen tandarts eigenlijk niet meer. Weinig jonge tandartsen zullen in staat zijn zich op dit oogenblik te voorzien van een amanuensis, die voor hen alle werkstukken kan vervaardigen, die zij in de moderne tandheelkunde aan hun patienten zullen moeten verstrekken. Bijna zonder uitzondering voorzien deze jonge tandartsen zich van tandtechnische hulp door hun opdrachten aan tandtechnische laboratoria te

verstrekken. Dat belet niet, dat er nogal een belangrijk aantal tandartsen zijn, die in eigen werkplaats tandtechnici aan het werk hebben, die hun tandtechnische werkstukken vervaardigen. Maar ik zie de toekomst zoo, dat deze in het laboratorium van den tandarts werkzame tandtechnici verre en verre in de minderheid zullen zijn, zoodat het kernpunt van het vraagstuk bij de tandtechnische laboratoria is gekomen, die in het land op vele plaatsen werkzaam zijn.

Nu is het zoo, dat als deze industrie — laten wij het zoo noemen — zich ontwikkelt tot een zuivere industrie — wij hetzelfde verschijnsel krijgen als wij kennen bij de pharmaceutische fabrieken. Men krijgt dan, dat de arts gepousseerd wordt door de pharmaceutische fabriek en deze laatste praeparaten gaat uitwerken, deze den arts voorlegt en hem zegt: „Dit moet U bij een bepaald ziektegeval gebruiken”. Deze fabrieken worden goed voorgelicht. Zij ondersteunen dikwijls het wetenschappelijke werk van den arts. Maar wij zien het in eigen praktijk, hoe wij voortdurend worden bestormd met pamfletten aanbevelingen, vlugschriften, praeparaten, monsters en wat dies meer zij en met bezoek van vertegenwoordigers van pharmaceutische fabrieken, die ons aanbevelen een bepaald medicament te gebruiken, in een bepaalden vorm afgeleverd in het belang van den patient.

Het gevaar is niet te onderschatten, dat wat ons werk betreft, wij in zekeren zin een secundaire plaats zouden innemen ten opzichte van den fabrikant van onze werkstukken.

Ik begin met deze schrille teekening, om U een contrast te geven. Aan den eenen kant het groote probleem, dat wij 15 of 20 jaar hebben: de opleiding van den tandtechnicus, door ons zelf gedeeltelijk overgeheveld naar de laboratoria, aan den anderen kant dreigt in ditzelfde verschijnsel een groot gevaar. Ik zal U een voorbeeld geven. Een collega schrijft aan een laboratorium hier te lande gevestigd, een laboratorium met een zeer goeden naam: Mijnheer, ik zend U hierbij een paar modellen, wilt U die uitgieten en mij even schrijven wat voor een soort orthodontisch apparaat ik voor deze patient moet vervaardigen. Dit is geen fabel, maar werkelijkheid. Hier vraagt dus de jonge collega, die zich in al te gecompliceerde orthodontische apparaten niet erg thuis voelt, het inzicht van een laboratorium, omtrent de therapie, die hij voor zijn patient moet instellen. Ik geef toe, dat dit geen algemeene regel is, maar een exces. Maar ik schilder het U even.

Er dreigt dus een soort nevenbedrijf te ontstaan, waarvan de tandarts afhankelijk wordt. De tandarts moet zich rekenschap geven van het feit, dat wil hij zijn positie handhaven, hij onder alle omstandigheden deze geheele industrie in zijn macht moet houden. Deze geheele industrie is niet te voorkomen. Haar ontwikkeling is een absolute economische noodzakelijkheid. Maar die industrie zal alleen dan in het belang van de tandheelkunde kunnen zijn, indien deze geheel wordt uitgeoefend met de tandartsen als leidende persoonlijkheden.

Het is dit inzicht, dat steeds weer de inspiratie en de stimulans is geweest voor de leden der Maatschappij, die zitting hebben genomen in de Contact-Commissie, om het contact, dat met de V.L.H.T. is ontstaan

levendig te houden en in dit kader gezamenlijk te bespreken, wat in het belang van de tandheelkunde is. Het is deze Contact-Commissie tot nu toe inderdaad gelukt, al deze besprekingen te voeren in een milieu, waarin de Tandheelkunde nog steeds met hoofdletters stond en waar nog steeds de leiding van de werkzaamheden, op verlangen zoowel van de leden der V.L.H.T., als van de tandartsen, werd toevertrouwd aan een tandarts. Dit is ook zoo geweest in de besprekingen, die wij verder hebben gevoerd om te komen tot geschoold personeel voor deze laboratoria en voor de tandartsen, die wenschen gebruik te maken van een persoonlijke amanuensis. Toen wij deze bespreking hadden in de Contact-Commissie met de V.L.H.T. en met de vakbonden der loontrekende tandtechnici uit dezen kring, dus uit niet-tandartsen-kring, werd in de eerste plaats in het midden gebracht, dat dit werk zou staan onder de leiding van een tandarts. Daarmee bedoel ik niet, dat wij ons daarop moeten verheffen en zeggen, dat zij in ons altijd de wetenschappelijke menschen zien. Het beteekent voor mij, dat ook in dezen kring het inzicht is gekomen, dat ten slotte het vervaardigen van tandtechnische werkstukken een onderdeel van de tandheelkunde is; en daar de tandheelkunde is toevertrouwd aan speciaal daarvoor opgeleide personen in Nederland, zal de leiding steeds moeten zijn bij vertegenwoordigers van de Nederlandsche Maatschappij tot Bevordering der Tandheelkunde. Ik geloof, dat waar deze spontane wensch op verschillende vergaderingen tot uitdrukking is gebracht, wij dit in de eerste plaats moeten beschouwen als een succes, dat men inderdaad van de wanverhoudingen in het verleden is gekomen tot een werkmilieu, waarin verschillende groepen gezamenlijk erkennen, dat de tandtechniek een onderdeel is van de tandheelkunde en dat de tandheelkunde ten slotte het gebied is van den tandarts. Maar nu moeten wij ook van onzen kant ons steentje bijdragen en wij moeten steeds voor oogen houden, dat wij tegenover onze employés tandtechnici of tegenover onze opdrachtuitvoerders, laboratoria, niet staan in de verhouding zooals een tandarts staat tegenover zijn dental depot en de tandarts een werkstuk niet koopt van het tandtechnisch laboratorium, maar dat dit een industrie is, die zich ontwikkelt onder de leiding van de Nederlandsche Maatschappij tot Bevordering der Tandheelkunde en dat de tandarts daar zijn werkstukken laat vervaardigen op dezelfde wijze en misschien beter, dan dat hij dit in zijn eigen laboratorium liet verrichten. Dus naast het commercieele blijft voortdurend een soort van vakkundige samenwerking met de laboratoria bestaan.

Ik wijd misschien wat te veel uit, maar aan den anderen kant moet het mij van het hart, dat het wel eens aan dit inzicht ontbreekt. In de Contact-Commissie krijgen wij dikwijls vraagstukken te behandelen, die ons den indruk geven, dat de tandartsen het niet begrijpen, die staan nog steeds in een soort commercieele verhouding tegenover de laboratoria. Dat is niet de bedoeling, want op het oogenblik, dat de Maatschappij en haar leden dit doen, worden wij op den duur de dupe, de gedupeerden van de georganiseerde laboratoria, omdat die op den duur de macht in handen zouden hebben.

Ik kom terug tot de reden, waarom ik zoo toejuich, dat de opleiding

van aankomende tandtechnici is geplaatst in de handen van een vereniging, die gesticht is door vier organisaties: de Nederlandsche Maatschappij tot Bevordering der Tandheelkunde, de Vereeniging van Laboratoriumhoudende Tandtechnici in Nederland, den Vakbond voor Tandtechnici en den Algemeenen Bond van Technisch en Opzichthoudend Personeel, afdeling van het N.V.V. Hier vindt men dus de werkgevers en de werknemers gezamenlijk vereenigd in een milieu, waarbij zij geen andere taak hebben, dan om er naar te streven vakbekwame en goed opgeleide tandtechnici te vormen in het belang van de tandheelkunde. Wij hebben in de laatste jaren in de groote maatschappij veel te verwerken gehad. Wij hebben kunnen observeeren, dat in verschillende landen pogingen zijn gedaan om op een bepaalde wijze dingen te organiseren. Maar mijn geloof, en ik neem aan ook het geloof van de Maatschappij, is tot nu toe altijd geweest, dat willen wij vruchtbaar samenwerken, wij alle groepeerings vertegenwoordigd moeten hebben. Wij moeten onze meeningen kunnen aftasten aan alle opinies, die in het land bestaan en daaruit de beste kiezen in het belang van de tandheelkunde. Het gaat er dus niet om, in de toekomst te creëeren het beste personeel voor een tandtechnisch laboratorium, het gaat er ook niet om, den besten amanuensis voor een bepaalden tandarts te creëeren, maar het gaat er om in het land een tandtechniek te ontwikkelen, die zoo goed is opgeleid en geschoold, dat zij de beste diensten zal kunnen bewijzen aan iederen tandarts, die in het belang van zijn patiënten het beste werk wil vervaardigen, dat hij volgens zijn geweten kan presteeren. Daar hij niet in staat is dit zelf te vervaardigen, moet hij op personeel kunnen rekenen, dat zoo goed mogelijk geschoold is. Ik meen, dat zooals de tandtechniek op dit oogenblik, dank zij deze samenwerking in het land, zich gevormd heeft, wij hier in Nederland er terecht trotsch op kunnen zijn. Ik geloof — en ik heb rondgekeken — dat men ver moet zoeken, voordat men een ander land in Europa kan aanwijzen, waar U zoudt kunnen rekenen op zeer accurate en zeer wetenschappelijke uitvoering van Uw opdrachten gelijk in Nederland. Maar als dit nu een feit is en het inderdaad mogelijk is, elk werkstuk, dat in de wereld vervaardigd kan worden, ook hier te lande te vervaardigen, volgens alle regelen van de kunst, moeten wij ook zorgen dat het in de toekomst zoo blijft. Uit dien hoofde moeten wij als tandartsen — hoewel wij, misschien maar weinig meer in aanraking met den tandtechnicus-werkman komen — voortdurend bezorgd zijn, dat dit kader steeds in het land wordt aangevuld. Daarvoor moeten wij samenwerken. Want deze samenwerking is niet alleen een vereenigingssamenwerking en betekent niet alleen, dat wij als Maatschappij iets presteeren kunnen, maar ook dat iedere individueele tandarts in Nederland, die zich daarvoor heeft warm gemaakt, iets heeft bij te dragen om een kader van tandtechnici te krijgen, die elk werkstuk kunnen vervaardigen, dat hun in opdracht wordt gegeven. Dat moeten wij hebben. Laten wij dit uitsluitend aan de tandtechnici over, dan groeit het uit tot wat ik in het begin van mijn inleiding schilderde, dan krijgen wij een industrie, misschien een volmaakte industrie, maar een industrie, die niet door ons geleid wordt, maar die ons leidt. Dan krijgt men misstanden en worden

de tandartsen als het ware de ondergeschikten van de, zij het dan ook zeer bekwame uitoefenaren van de tandtechniek. Dat behoeft alles niet, dit kan althans worden voorkomen. Maar ik zou op dit oogenblik de sympathie en de hulp van alle Maatschappij-leden willen inroepen, om ons in dat werk, dat wij de laatste jaren hebben gedaan, te steunen en om alles wat zij kunnen te doen ons te helpen hierbij iets tot stand te brengen, dat een uitzondering zal zijn in Europa: een volmaakte samenwerking tusschen tandartsen en tandtechnici.

Een onderdeel daarvan is, wat wij vanavond moeten bespreken: de opleiding zooals deze ter hand zal worden genomen door deze vereeniging. Deze vereeniging wordt gevormd door een groep werkgevers en een groep werknemers. De werkgevers gesplitst in tandartsen en leden van de V.L.H.T., dus hoofden van bedrijven. Aan den anderen kant de werknemers tandtechnici, werkzaam voor meer dan 80% op de laboratoria, die gegroepeerd zijn in de V.V.T. en de B.T.O. Deze groepen vertegenwoordigen dus op dit oogenblik alle georganiseerde tandtechnici in loondienst. Deze groepen zijn in vrij korten tijd tot een gezamenlijk plan gekomen. Bij alle groepen zoowel bij de Maatschappij — dat weet U al vijftien jaar — als bij de V.L.H.T., de V.V.T. en de B.T.O. bestond een opleidingsprogramma. Alle vier hadden zulk een schema samengesteld en ik behoef U niet te verhelten, dat het een chaos zou zijn geworden als al deze vereenigingen op zich zelf een opleiding waren begonnen.

Nu is het een geluk, dat wij in deze zaken de steun kunnen krijgen van de overheid. De wet op het Nijverheidsonderwijs laat n.l. ruimte om ook de opleiding van tandtechnici onder de zorg van de overheid te brengen. Als deze vier groepen in deze vereeniging het eens worden — en dat zullen zij natuurlijk — omtrent het opleidingsplan, dan zijn wij ook voor de toekomst geheel vrij van groote financieele zorgen omtrent deze opleiding, omdat de kosten dan hoofdzakelijk gedekt zullen worden door subsidie van de overheid. Maar die overheid zal de subsidie alleen geven, indien wij haar een plan voorleggen, waarbij de overheid overtuigd is, dat hier een nationaal belang bij betrokken is, wat betreft de opleiding van goede tandtechnici in Nederland.

Het plan is reeds uitgewerkt. Ik kan U daar niet veel van vertellen, want dat is vrij gecompliceerd en is nog niet ten volle behandeld door deze vereeniging, maar het plan in concept bij deze vereeniging is van dien aard, dat wij het volle vertrouwen hebben, dat wij daarop den steun van de overheid zullen krijgen.

Doel is dan een opleiding, die volgens de reglementen van het nijverheidsonderwijs alleen verstrekt zal mogen worden aan minderjarigen en dus over een niet te groot aantal jaren zal kunnen loopen. Wij hadden het wenschelijk gevonden in deze vereeniging een opleiding te geven van vier jaar. Maar dit is te lang. Wij zullen dit moeten reduceeren tot drie jaar. Wij hebben dan ook onder het oog te zien, dat het in deze drie jaar een onmogelijkheid zal zijn tandtechnici op te leiden, die men met recht zou kunnen noemen volleerde tandtechnici. Maar wij hebben gemeend, dat op die driejarige basis voortgebouwd zal kunnen worden,

Als de zaak eenmaal aan het rollen is en de jongelui op systematische wijze zullen worden onderricht, zal het zeer gemakkelijk zijn dit onderricht voort te zetten en verder te ontwikkelen en op dezelfde wijze te doen plaats hebben als aanvankelijk is opgezet in deze opleiding en dat iets mede moet uitgaan van de jongelui, die intellectueele belangstelling genoeg hebben, om behalve het lager onderwijs, het M.U.L.O. te volgen, zoodat wij niet beginnen met het gegeven van den jongen, die dertien jaar is en van school komt en dan zegt, „ik heb niets te doen, maar dit lijkt mij wel aardig”, maar van een jongen, die blijk gegeven heeft voldoende belangstelling te hebben voor eigen ontwikkeling om ook nog het M.U.L.O. te volgen. Van dit gegeven uit zou deze jongen geplaatst worden bij een leermeester. Deze zal zijn, of een laboratorium of een daarvoor in aanmerking komend tandarts. Aan dit laboratorium of aan dezen tandarts zal vanuit de vereeniging worden verstrekt een werkprogramma. Er is dus een leerplan van alle stof, die deze jongen in drie jaar zal moeten verwerken en dat leerplan zal aan den leermeester en aan den leerling worden verstrekt in taken. Voor den jongeling, die opgeleid wordt, zal er dus komen een taak voor de eerste maand, een voor de tweede maand enz. De leermeester zal gehouden zijn dien jongen voldoende tijd te geven en hem voldoende voor te lichten, zoodat hij in den daarvoor gestelden tijd die taak zal kunnen verwerken. Het product van die taak en uiteindelijk het weten van den leerling zal moeten blijken uit proefstukken, die de jongen zal moeten vervaardigen. Als tegenprestatie tegenover den tijd, dien de leermeester moet geven aan den leerjongen, zal in de eerste plaats een vergoeding in geld gegeven worden, ten tweede de gelegenheid, dat deze jongen, terwijl hij op het laboratorium aanwezig is, lichte diensten verricht ten bate van het bedrijf. Men krijgt dus aan den eenen kant een betaling door den leerling aan den leermeester, aan den anderen kant een vergoeding van den leermeester aan den leerling. Hij betaalt gedeeltelijk in werk. Van uit de vereeniging zal toezicht worden gehouden, of dit inderdaad in een goede verhouding blijft. Wij wenschen derhalve niet meer den toestand van het verleden, waarbij de leerling een groote belofte kreeg van „kom maar bij mij, dan maak ik een tandtechnicus van je”. De jongen deed echter niet anders dan cuvetten schoonmaken en quitanties incasseeren en hij mocht van tijd tot tijd iets doen aan reparaties. Maar hier zal de leermeester den jongen voldoende gelegenheid moeten geven werkstukken te maken, maar aan den anderen kant zal de leerling in staat zijn, zijn eigen opleiding te verdienen in lichte werkzaamheden in dit laboratorium van zijn leermeesters.

Wat wij tekortkomen aan geld, hopen wij uit subsidie van de overheid te verkrijgen.

Er zal dus in deze vereeniging een centrale opleidings-commissie komen. Die commissie vindt in het land een tandarts, een tandtechnicus; een kleine commissie, die bepaalde werkopdrachten uitschrijft; die opdrachten gaan naar den leermeester en den leerjongen en worden uitgeleverd. De controle daarop is een werkboekje, dat de jongen moet inleveren en waarin hij aantekening moet houden wat hij gedaan heeft.

Periodiek worden proeven afgelegd om te zien, of de jongen gepresteerd heeft, wat hij in zijn werkboekje heeft aangeteekend.

Op deze wijze hopen wij in drie jaar tijd aankomende tandtechnici te hebben, met wie wij in de toekomst zullen kunnen voorzien in de behoefte, die er moet ontstaan in het kader van geschoolde tandtechnici.

Nu wat betreft de verhouding, die deze verenigingen onderling zullen hebben. Deze vindt U in groote trekken neergelegd in de statuten, die ik hoop, dat U den tijd hebt gevonden even in te zien. U zult dan zien, dat wij daarin hebben vastgelegd de verhouding, dat deze verschillende verenigingen zullen vergaderen als gelijke monniken met gelijke kappen, met dien verstande, dat zoolang wij allen tevreden zijn met den gang van zaken, de een den ander niet behoefte te overheerschen, maar waarbij ook direct de mogelijkheid is voorzien, dat bij verschil van meening iedere vereniging weer haar zelfstandigheid kan hernemen. Ik geloof, dat de overeenkomst met de V.L.H.T. bewezen heeft, dat deze verhouding tusschen verenigingen over het algemeen de meest gewenschte is, n.l. dat zoolang men samenblijft men vergadert als gelijkgerechtigden, maar dat een overeenkomst nooit beteekent, dat het een contract voor de eeuwigheid is, maar wel, dat elk oogenblik, als de inzichten veranderen, er opnieuw een herziening van de overeenkomst mogelijk is. Wij meenen, dat als wij met deze vier groepen gezamenlijk aan deze opleiding werken, dit zal zijn in het belang van de tandheelkunde en in het belang van de tandtechniek.

Ik geloof, dat ik in groote trekken aan mijn opdracht heb voldaan, U een schildering te geven van den toestand van het oogenblik.

Ik ben gaarne bereid alle toelichtingen te geven, zoover dat in mijn vermogen is en ik hoop Uw belangstelling te hebben opgewekt voor dit werk, dat ik beschouw als werk, dat in de toekomst zeer belangrijk zal zijn in het belang van de tandheelkunde en van de Nederlandsche Maatschappij tot Bevordering der Tandheelkunde.

(Krachtig applaus).

De Voorzitter stelt, alvorens woorden van dank tot den heer Visser te richten, de vraag of iemand naar aanleiding van de gehouden uiteenzetting het woord verlangt.

De heer J. Sanders Ezn meent te kunnen zeggen, dat hij wellicht geen enkele keer in die 15 jaren, dat de heer Visser over het tandtechnische orderingsvraagstuk sprak, heeft ontbroken, maar zelden, indien ooit, heeft hij met zooveel belangstelling geluisterd, als hedenavond het geval was, 't geen z.i. is toe te schrijven aan de bekwame uiteenzetting en aan het hooge peil, waarop het vraagstuk der tandtechniek in Nederland hier heden voor ons is behandeld.

Wij zijn thans in de tandheelkunde de periode voorbij, waarbij wij in de eerste plaats technici waren, en ook de periode voorbij, waarin wij in de eerste plaats technici moesten zijn.

De tandheelkundige praktijk is onverbrekelijk verbonden met de techniek; hoe meer wij tandartsen van de techniek kennen, des te beter

zullen wij onze praktijk kunnen uitoefenen, maar het is ook volkomen mogelijk een uitstekend tandarts te zijn, zonder de techniek van de tandheelkunde geheel te beheerschen. Daaruit volgt, dat wij den tandtechnicus, hetzij als individueel amanuensis, hetzij als in den vorm van een meer commercieel gedreven laboratorium, in ieder geval noodig hebben, om de praktijk goed te kunnen uitoefenen, zooals de moderne tandheelkunde dit vraagt.

Wanneer wij daarvan doordrongen zijn, zullen wij tot het inzicht van een juiste verhouding met de tandtechnici komen; dat deze toestand zoo is geworden danken wij in 't bijzonder aan diegenen van onze leden, die zich jaar en dag met deze vraagstukken met ijver en volharding bemoeid hebben, en waarvoor inzonderheid den heer *V i s s e r* alle hulde toekomt. (Hartelijk applaus).

De heer *V o e r m a n s* vraagt of bij de opleiding ook is gedacht aan onderwijs in de school te geven, b.v. bij wijze van ambachtsschool.

De heer *J a n V i s s e r* antwoordt, dat men 'n tiental jaren geleden ook wel hieraan heeft gedacht, doch de opleiding van den tandtechnicus is zoo specifiek, dat zij in een laboratorium moet gebeuren.

De heer *A r n o l d s* (Rotterdam) heeft gehoord, dat de heer *V i s s e r* als eisch stelde het Mulo-diploma voor den a.s. tandtechnicus: hiermede kon hij zich niet vereenigen, daar het de zaak noodeloos moeilijk maakt.

De heer *J a n V i s s e r* antwoordt, dat deze wensch ook van de tandtechnici uitgaat; en wel degelijk zijn een belangrijk aantal jongelui te vinden, bereid om deze opleiding te volgen met de kans later zelfstandig leider te worden van een tandtechnisch laboratorium.

De heer *R i d d e r i n g*, als leider van den centralen militairen prothesedienst, heeft verschillende tandtechnici uit alle deelen van het land aan het werk gezien, en daarbij is hem duidelijk gebleken, dat een goede vooropleiding noodig is om inderdaad tandtechnici te vormen, die hun vak volkomen kennen en aan wie de tandarts iets heeft, en bij wie de lust bestaat om door hun prestaties het verder te brengen in de wereld.

De *V o o r z i t t e r* wijst op de exameneischen, welke aan verschillende groepen van middenstanders worden gesteld voor in onze oogen tamelijk eenvoudige ambachten, en — daarmede vergeleken — zijn die wij stellen, ten aanzien van de tandtechnici, niet eens zoo hoog.

In dit opzicht vallen wij volkomen in het kader van de Nijverheids-onderwijswet, waarin de andere groepen van ambachtlieden dergelijke examens aflegden.

De heer *F l a u m e n h a f t* stelt de vraag of het — gezien de betrekkelijk geringe tandtechnische vaardigheid van de tandartsen zelf — wel doenlijk zal zijn ook een tandarts als leermeester te kunnen laten optreden in zijn privé-laboratorium.

De heer *Visser* antwoordt, dat wij in ieder geval de mogelijkheid niet hebben willen afsnijden, aan een tandarts, die dit vraagt, de gelegenheid te geven leerlingen op te leiden. Het Bestuur der Vereeniging zal zich wel tevoren de noodige waarborgen verschaffen, dat de opleiding aan de gestelde eischen voldoet: worden deze niet gegeven, dan wordt de vergunning niet gegeven.

De *Voorzitter* vraagt thans de instemming der Vergadering met het principe van de oprichting van de Vereeniging voor opleiding in de tandtechniek, gebaseerd op de Statuten, die in Bijlage IV te vinden zijn.

De heer *Van Eupen* vraagt, of hij goed begrepen heeft, dat die Vereeniging reeds is opgericht?

De *Voorzitter* geeft toe, dat dit voorloopig, met speciale toestemming van het H.B. inderdaad is geschied, in afwachting van de goedkeuring van de Algemeene Vergadering, aangezien de aanvraag, om subsidie voor dit onderwijs te verkrijgen voor 1941, vóór Maart 1940 de noodige stappen ten departemente moesten worden gedaan, welke dan ook reeds hebben plaats gehad.

Mocht de Algemeene Vergadering haar goedkeuring niet aan deze plannen kunnen hechten, zal alles ongedaan worden gemaakt en ingetrokken.

Daar niemand, naar aanleiding van de Statuten vragen heeft te stellen, geeft de Vergadering te kennen, dat zij goedkeurt, dat de vereeniging voor opleiding in de tandtechniek is opgericht.

Uit deze goedkeuring volgen enkele consequenties.

Artikel 6 bepaalt, dat een tandarts *Voorzitter* moet zijn.

Door het D.B., namens het H.B., zijn als afgevaardigden der Maatschappij in het Bestuur aangewezen de heeren *Visser* en *Kranenburg*, met als plaatsvervangers de heeren *Salomons* en *Edel*.

De vergadering kan zich met deze benoemingen vereenigen, alsmede, dat het D.B. in de verdere plaatsvervangng voorziet; tenslotte wordt goedgekeurd, dat — zooals artikel 7 bepaalt — de Maatschappij zich verbindt tot 'n contributie van ten hoogste 200 gulden per jaar.

De heer *Visser* kan niet nalaten er op te wijzen, dat hij persoonlijk maar voor een heel klein percentage dit werk heeft kunnen doen, doch dat hij daarbij trouw ter zijde werd gestaan door de collegae *Salomons* en *Göttlich*, die door vertrek naar Zuid-Afrika helaas niet meer kan medearbeiden, en last but not least door *Kranenburg* die op dit oogenblik de man is, die de meeste ambitie heeft, den meesten tijd geeft en de meeste energie ten toon spreidt om dit werk tot een succes te maken. (Krachtig applaus).

De *Voorzitter* wil de woorden van collega *Visser* onderstrepen en de door hem genoemde collegae namens H.B. en D.B. en namens deze vergadering een woord van dank brengen, doch in de eerste

plaats den heer Visser voor de wijze, waarop hij het onderwerp hedenavond heeft ingeleid en behandeld. In de tweede plaats een woord van hulde voor het resultaat van het werk; vele moeilijkheden moesten worden opgelost, vele plooien gladgestreken, en al mogen dan de verschillende leden in deze commissie het werk van den heer Visser hebben gesteund, met alle kracht, voor het D.B. blijft hij toch de spil, waar alles om draait, de man, die twintig en meer jaren geleden deze zaak aanhangig heeft gemaakt en dien wij hier nogmaals gaarne onzen hartelijken dank willen brengen.

(Langdurig krachtig applaus).

De vergadering wordt te ca. 11 uur geschorst tot Zondagochtend 10 uur.

III. ZITTING VAN ZONDAGMORGEN 10 UUR.

De Voorzitter heropende de vergadering en stelde aan de orde

13. *Voorstellen der afdeling Friesland inzake de mobilisatie.* (Zie bijlage V Januari-nummer T. v. T.).

Spreker deelde mede, dat bij herhaling moeite was gedaan om met de autoriteiten in dit opzicht eene regeling te treffen. Daar nu van te voren alle pogingen tot mislukking waren gedoemd, konden zij beter achterwege worden gelaten.

De heer Lokker las uit het praeadvies van het H.B. voor:

„Dat deze wet voor de artsen wel bestaat, vindt zijn oorzaak
„in de omstandigheid, dat het desbetreffende wetsvoorstel in
„de eerste woelige dagen van de mobilisatie aangenomen is,
„doordat dit gekoppeld was aan een belangrijk probleem der
„volksgezondheid, n.l. de medische voorziening op het platte-
„land in geval van evacuatie en oorlog”.

Spreker begreep dit niet goed. Hem werd bij monde van den Voorzitter en van den heer Nord de situatie voor de artsen uitgelegd.

De heer Lokker zeide, dat, nu de tandarts wel vrij was zich te vestigen, daar er wettelijk niets gedaan kon worden, de Maatschappij had moeten ingrijpen, om te maken, dat gemobiliseerde collega's niet gedupeerd zouden worden. Het zou op spreker een prettiger indruk gemaakt hebben, indien het H.B. zou gezegd hebben, dat het zou trachten voor de gemobiliseerden te bereiken wat mogelijk ware.

De Voorzitter betoogde, dat het niet noodig was, zulks zwart op wit te zetten, de belangen der leden werden immers steeds behartigd. Dat er voor de medici een wet kwam, was, omdat die gekoppeld was aan de belangen der volksgezondheid en omdat het in de woelige eerste dagen der mobilisatie ter tafel kwam. Insiders waren er verbaasd over. Achterna te komen met een wet voor de sociale belangen der tandartsen is on-

mogelijk. Indertijd weigerde de wetgever de belangen der tandartsen in de wet op te nemen.

De belangen der gemobiliseerde tandartsen zouden door de plaatselijke organisaties behartigd moeten worden, eventueel in verbinding met de crisis-commissie bij moeilijkheden. De voorstellen Friesland werden, door het accoord gaan der vergadering met het praeadvies van het Hoofdbestuur, afgewezen.

15. *Plaatsbepaling der volgende algemeene vergadering.*

De Voorzitter verzocht de vergadering het vaststellen van de plaats der Zomervergadering aan het H.B. over te laten.

Aldus besloten.

14. *Mededeelingen over de werkzaamheden der crisis commissie.*

De Voorzitter wees op de mededeelingen in het jaarverslag der crisis-commissie over 1939 Tijdschrift v. Tandheelkunde, bladzijde 87.

Dit jaarverslag was gister-avond, zonder dat iemand om inlichtingen had gevraagd, gepasseerd. Spreker vroeg, of iemand nog iets zou willen vragen.

De heer Nord zeide, dat het in verband met de uitgebreide correspondentie der commissie met collega's uit alle streken des lands, niet ongewenscht was, bedoeling en werkwijze der commissie op deze vergadering uiteen te zetten.

Spreker wees er allereerst op, dat de taak der commissie niet eenvoudig was, daar ze slechts een adviseerende stem had en ten opzichte der collega's en ten opzichte der autoriteiten. De adviezen, die wij gaven, moesten dus zoo logisch zijn, dat we het organisatorisch daardoor gedaan kregen.

In Mei van het vorige jaar was men begonnen bij elkaar te komen om te beraadslagen wat te doen, indien Nederland zou mobiliseeren. Centraal kon men niets doen zonder te weten, in hoeverre dit den tandartsen aanging. In Mei werd allen leden dus per circulaire gevraagd, of ze eventueel dienstplichtig waren, ervaring hadden in het behandelen van kaakfracturen en of ze eventueel bereid waren zich ter beschikking te stellen van den militair geneeskundigen dienst of het Roode Kruis (dus voor militairen of burgerbevolking) en of ze bereid waren praktijk waar te nemen. We maakten erop opmerkzaam, gezien de ervaring van 25 jaar geleden, dat het waarschijnlijk zou zijn, dat er stagnatie in den aanvoer van instrumenten en materialen zou ontstaan, en dat dus zooveel mogelijk inslaan nuttig zou zijn.

Het antwoord op de enquête was als gewoonlijk: 50% liet niets hooren. Maar via de dental depôts vernamen we, dat er toch gehoor aan was gegeven. Ook de dental depôts hadden veel ingeslagen, zoodat van een tekort op het oogenblik der mobilisatie geen sprake was.

Eind Augustus werd gemobiliseerd. Toen werd de praktijk-waarneming zoo goed mogelijk geregeld. Centraal kon men niets doen. Aan de af-

deelingen werd verzocht, de belangen der gemobiliseerde collega's te laten waarnemen, in overleg met de betrokken collega's, met de plaatselijke collega's en met de plaatselijke omstandigheden rekening houdend en op eene wijze, als in overeenstemming moest worden geacht met gevoelens van collegialiteit en tandheelkundige ethiek. Wij hadden een richtsnoer aangegeven, niet dwingend, maar zoo, dat men zich een beeld kon vormen van de regeling over het geheele land. Voor zoover we dat konden beoordeelen, en dat was alleen mogelijk via de binnengekomen klachten, was dit vrij aardig gelukt. Er waren weinig gevallen, dat collega's zich beklaagden over de wijze, waarop hunne belangen waren behartigd. Spreker kon zeggen, dat over het algemeen de Nederlandsche tandarts onmiddellijk bereid was, den gedupeerden makker zoo goed mogelijk te hulp te komen.

In October werd opnieuw een enquête gehouden; gevraagd, wie er gemobiliseerd waren en wat de moeilijkheden waren. Daarop werd de regeling der waarneming gering gewijzigd. Op deze enquête was veel beter geantwoord en gaven de antwoorden ons een goed inzicht over de gemobiliseerde collega's. Zij verkeerden in buitengewoon verschillende omstandigheden. De een was gemobiliseerd als officier-tandarts, een ander als officier bij een of ander wapen, een derde beneden den rang van officier. Deze laatste groep was er natuurlijk het ongelukkigst aan toe, omdat ze niet alleen uit hun werk waren gehaald, maar buitendien in omstandigheden leefden, die maatschappelijk onaangenaam waren en omdat ze financieel nog veel sterker gedupeerd waren dan hun meer gelukkige collega's, die officier waren. Hieraan was onzerzijds weinig te doen. Het zou gewenscht zijn, dat alle collega's, die zulks wenschten, zouden kunnen dienen als tandarts. Dit was, gegeven de organisatie van den militairen tandheelkundigen dienst, niet mogelijk. Hoogstens kon men aandringen op vermeerdering van het aantal tandartsen, of dat bij eventueele vervanging, om welke reden ook, het eerst de collega's, die reeds in dienst waren, beneden den rang van officier, als militair-tandarts zouden worden aangesteld. Over het eerste hadden we niets te zeggen, daar men zeide, dat er genoeg militaire tandartsen waren; wat het tweede betrof, namen wij aan, dat dit wel zou geschieden. Heel belangrijk was de vraag, wat er gebeurde met de praktijken van tandartsen, die gemobiliseerd waren. Duurde de mobilisatie lang, dan wisten we, dat zoo'n praktijk sterk achteruit ging, zelfs wanneer ten huize van den betrokken collega werd waargenomen of de collega's waarnamen. Het was dus van het uiterste belang dat de collega zelf zooveel mogelijk in zijn practijk aanwezig was. Kort na de mobilisatie kregen we de periodieke verloven, waardoor de tandartsen twee dagen per veertien dagen in hun practijk aanwezig konden zijn. De meesten deden dat en werkten die twee dagen hard. Nu waren ook de zakenverloven gekomen. Wij adviseerden de collega's dit oogenblikkelijk aan te vragen. Voor zoover kon worden nagegaan uit de correspondentie, waren er weinig tandartsen, die het niet kregen. Het omvatte, behalve de periodieke verlofdagen, om de andere week twee of drie dagen voor de practijk. Dat maakte de zaak al beter. Het contact met de patienten bleef onder-

houden. Drie dagen was echter beter achter elkaar. (Spreker dacht b.v. aan prothetische behandeling). Het zou dus van belang zijn om de veertien dagen drie dagen zakenverlof te hebben. Men zou trachten de autoriteiten te bewegen, indien het met de belangen van den dienst zou strooken, den tandartsen drie dagen zakenverlof per 14 dagen te geven. Hierdoor hoopte spreker, dat een aanzienlijk deel van de toekomstige moeilijkheden zou zijn opgeheven.

Het tweede punt, dat de aandacht van de commissie had, was de hulpverleening door tandartsen in oorlogstijd. De normale hulpverleening, die aan de burgerbevolking en die aan de militairen was verzorgd. Spreker bedoelde nu de eventuele kaakverwondingen. Hierbij was, in tegenstelling met den vorigen oorlog, te onderscheiden de behandeling der burgerbevolking en die der gewonde soldaten, omdat de burgerbevolking bij de moderne oorlogsvoering heel wat meer risico liep. We hebben deze zaak met de betrokken autoriteiten bekeken en toen bleek, dat het aantal tandartsen voor de behandeling van gewonde militairen niet voldoende was. Deze zorgden n.l. voor de behandeling aan het front, maar niet voor het evacuatie-gebied, waar het Roode Kruis optreedt als semi-militaire instelling, die de behandeling der gewonde militairen overneemt. In overleg met het Roode Kruis zeide men, dat het inderdaad gewenscht was, dat in de hospitalen achter het front, die de gewonden zouden opnemen, ook tandheelkundige hulp voor kaakverwonden beschikbaar moest zijn. De bedoeling was, dat hoofdgewonden zooveel mogelijk naar een centrum, onder leiding van Dr. T j e b b e s, met een groote staf van artsen en tandartsen, zouden worden gezonden. Dit was niet voldoende. Het was de vraag, of onder bepaalde omstandigheden alles naar dat eene centrum vervoerd kon worden en ook mocht verwacht worden, dat een aantal zwaar gewonden naar een ziekenhuis gebracht zou worden, waar na korter of langer tijd ontdekt zou worden, dat buitendien een kaakverwonding aanwezig was. Dus ook in de overige centra zou een belangrijk aantal kaakgewonden voorkomen, die eveneens zoo goed mogelijk geholpen moeten worden en waardoor tevens de naam der Nederlandsche tandheelkunde hoog gehouden zou moeten worden. Daarom hebben we uit de gegevens der enquête de namen gezocht van collega's, die ervaring hadden op dit gebied of buitengewone belangstelling voor dit deel der tandheelkunde hadden en zich verder beschikbaar wilden stellen. Met deze lijst gingen we naar de betrokken autoriteiten. Er werd een selectie toegepast ten opzichte van den leeftijd en de dienstplichtigheid dezer collega's, omdat een verbintenis bij het Roode Kruis andere militaire diensten uitsloot. Zoo vielen alle buitengewoon dienstplichtigen er buiten.

Ten slotte bleef er een kleine lijst van 60 tandartsen in de streek, loopende van Rotterdam ongeveer tot Alkmaar, die in geval van oorlog hulp aan militairen moesten verleenen. Toen wij nu officieel als Maatschappij deze collega's aanbevalen, sprak het van zelf, dat wij een groote verantwoordelijkheid op ons hadden genomen. Alweer in overleg met de autoriteiten, in dit geval Dr. T j e b b e s, de leider van het kaakcentrum, meenden wij, dat we die verantwoordelijkheid alleen konden

dragen, als wij die tandartsen in de gelegenheid stelden, zich terdege hierin te bekwamen. Er was eigenlijk maar één man, die met succes zoo'n cursus kon geven en dat was de Utrechtsche docent in dit vak, die ook de localiteiten en het materiaal ervoor had. Deze docent was reeds dermate bezet met verantwoordelijkheid, hem uit anderen hoofde op de schouders gelegd, dat het hem niet mogelijk was onmiddellijk in October of November zich hiervoor beschikbaar te stellen. Wij moesten dus wachten tot Februari, alvorens een en ander in elkaar kon worden gezet. Dit was inmiddels geschied en de cursussen zullen beginnen met eenige voordrachten van Professor Woerdeman over de anatomie, Prof. Michael over chirurgie, vervolgens een serie voordrachten van Dr. Tjebbes over kaakchirurgie met alles wat daaraan vast zit als het röntgenprobleem, apparatuur enz. De heer Tjebbes zal gesteund worden door Mejuffrouw Schuiringa, die de prothetische gevallen zal behandelen en collega Poelstra, die Dr. Tjebbes assisteert. Na afloop zal voor de zestig collega's in het Tandheelkundig Instituut een praktische cursus in het zelf-aanleggen van intra- en extra-orale verbanden, worden gehouden in drie groepen van twintig.

Er bleef nu over het niet minder belangrijke werk voor de groote groep der burgerbevolking, die deze hulp noodig zou kunnen hebben. Voor wat betref de ziekenhuizen in de zoeven genoemde strook, sprak het van zelve, dat de betrokken tandartsen ook deze groep voor hun rekening zouden moeten nemen. Ook voor de rest van het land was het van evenveel belang, dat ook daar deskundige hulp was.

Daartoe hebben we de cursus, gehouden voor die 60 tandartsen voor het theoretische deel opgevoerd tot 150, d.i. het aantal, dat de collegezaal in Utrecht bevatten kan. Wij vroegen dus aan diegenen der collega's, die op verschillende enquêtes hunne bereidheid hadden medegedeeld tot behandeling der burgerbevolking, of ze dien cursus, in hoofdzaak in Utrecht te houden, zouden willen bijwonen. Het antwoord was in hooge mate bevredigend. Het aantal was nu vol; 90 collega's hadden zich aangemeld, zelfs eenige meer. Die 90 collega's vonden we na overleg met vertegenwoordigers der afdelingen. Er vielen er buiten, omdat er geen plaats meer was of omdat de afstand naar het centrum te groot was.

Onze bedoeling was, om na deze cursus eenige collega's in staat en bereid te vinden om ook verder in verschillende deelen des lands praktische demonstraties te geven en zoo gewestelijk in cursussen deze kennis te verspreiden. Daarom stond de October-vergadering der Vereeniging v. Nederl. Tandartsen ook reeds in het teeken der behandeling van kaakverwondingen en hadden wij contact met de Belgische collega's. Die tocht naar Brussel gaf ons inlichtingen en we stelden ons voor, ook reciproque den Belgischen deskundigen ons werk te toonen.

Spreker geloofde, dat in ons land gedaan werd, wat mogelijk was en uit zijn dossier draagt spreker geen kennis van ernstige moeilijkheden op dit oogenblik, al zal niet elke gemobiliseerde tandarts van meening zijn, dat voor hem niet wat meer kon worden gedaan.

(Krachtig applaus).

De Voorzitter zeide den heer Nord dank.

De heer Nord had nog iets vergeten mede te deelen. Iedere tandarts, bereid zich beschikbaar te stellen, moet in de eerste plaats een behoorlijk instrumentarium hebben. In overleg met Dr. Tjebbes had men opgemaakt, welke instrumenten onmisbaar zouden zijn. Dit centraal vaststellen had het voordeel, dat er uniformiteit in de behandeling zou komen, zoodat als de patient van den eenen tandarts in de handen van een anderen komt, de apparatuur bekend was.

Spreker had de lijst uitgebreid met die instrumenten, noodig bij behandeling buitenshuis. Men was dan niet afhankelijk van de instrumenten van het ziekenhuis, die ongewend konden zijn en er ging geen tijd verloren met andere van huis te laten halen. De firma Tholen was bereid gevonden voor een eenvoudige verpakking te zorgen. Dat was geen eenvoudige zaak.

De Voorzitter vroeg, wie inlichtingen wenschte, te omtrent de regeling der waarneming, zooals de Crisis commissie die getroffen had.

De heer Van der Ven (Drachten) uitte zijn teleurstelling er over, dat er zoo weinig was gedaan door de niet-gemobiliseerde collega's om de practijk der gemobiliseerden, vooral die onder den rang van officier, volledig collegiaal waar te nemen.

De heer Nord noemde dit een teer punt. De Commissie kon alleen adviseeren en niet decreteren. Er moest dus instemming en medewerking van beide partijen verkregen worden. Zoo kwam men tot de eerste regeling. Op grond van vele bezwaren was die vervangen door de tweede, waarbij de verdeeling 50 : 50 was. Zelfs al had men kunnen decreteren, dan kon men nog geen „goeden wil" voorschrijven. Zonder dien goeden wil is het resultaat van het werk nog minder, dan wanneer het niet gedaan wordt. Na de tweede regeling had men geen klachten meer gekregen. Wat men in enthousiasme deed, kan men niet gemakkelijk een jaar volhouden.

De Voorzitter wenschte nu opmerkingen over zakenverloven.

De heer Lokker vroeg naar zakenverlof voor een jong tandarts, die geen eigen practijk had, anderhalf jaar na zijn afstudeeren in dienst was en nog geen patiënt had behandeld. Deze raakte zijn handigheid kwijt.

De heer Nord raadde aan om het zakenverlof aan te vragen.

De Voorzitter wilde niet naar speciale gevallen afdalen.

Het was jammer, dat bij de wijziging van het zakenverlof dit nu van 3 op 2 dagen was teruggebracht. Doch de Crisis-commissie zou stappen doen bij de autoriteiten, indien althans de gemobiliseerden de drie dagen weer aanvroegen. De gemobiliseerden moesten echter het groote belang

aantoonen, want spreker meende, dat het zakenverlof beperkt was tot een deel van het gemobiliseerde leger. Nu had men bereikt, dat voor de tandartsen geen belemmerende bepalingen golden, doch de dienst moest het toelaten.

Daarom had de Crisis-commissie verzocht om mededeeling van afwijzing van het verlof, zoodat die trachten kon nog iets te bereiken.

De heer **L o k k e r** vroeg nog naar collega's, niet-leden der Maatschappij, die eenige jaren in dienst waren en niets verdienden.

De **V o o r z i t t e r** vond, dat die zich voor het lidmaatschap moesten opgeven, daar de afdelingsbesturen de bevoegdheid hadden, vermindering van contributie toe te staan in overleg met het D.B.

De heer **R i d d e r i n g** kwam nog even terug op gemobiliseerde collega's zonder eigen praktijk. Als directeur van het plaatsingsbureau kon spreker geen plaats voor deze vinden tijdens hun zakenverlof.

De **V o o r z i t t e r** meende, dat voor een enkele wèl die mogelijkheid bestond. Spreker bedoelde in het geval van collega **L o k k e r**, voor iemand, die zijn routine verloor, omdat hij terstond voor eerste oefening was opgeroepen, nadat hij afgestudeerd was en aan het einde der eerste oefening kwam de mobilisatie.

De heer **R i d d e r i n g** zeide, dat er nu weinig aanvragen voor een vervanger waren, in tegenstelling met September.

De heer **N o r d** raadde een opwekking in het Tijdschrift te zetten om die collega's aan werk te helpen.

De **V o o r z i t t e r** bond de vergadering vervolgens op het hart, de voorraden op peil te houden en niet te gebruiken, tenzij men teveel had. Dan konden de dental depôts ook hunne voorraden aanvullen en op peil houden.

S p r e k e r vroeg vervolgens, of iemand iets te vragen had naar aanleiding der cursussen kaakverwondingen.

De heer **P a e r l** vroeg naar de practische oefeningen der 90 tandartsen, die alleen de theoretische lessen hadden gehad. Spreker vroeg, of dat b.v. bij het begin der groote vakantie mogelijk ware.

De heer **N o r d** had al gezegd, dat als de cursus afgelopen was, maatregelen overwogen zouden worden om over het geheele land practische cursussen te geven.

De heer **P a e r l** zeide, dat zulks dus decentralisatie was. Maar bij lector **T j e b b e s** was toch de beste outillage.

De heer N o r d zeide, dat men voor Utrecht een week uit zijn practijk moest. Maar in het geheele land kon men kleinere groepen nemen, hetgeen eenvoudiger ware. Hoe dit moest, kon echter pas na den Utrechtschen cursus beoordeeld worden.

De heer P a e r l vroeg naar den prijs der koffers met instrumenten.

De heer N o r d wist dat niet en had het er niet bij laten zetten daar er instrumenten in zaten, die iedere tandarts had, zooals extractietangen, injectiespuiten en verbandmateriaal.

Volgens den heer E d e l zouden de instrumenten, buiten de koffer, f 125.— kosten.

De heer N o r d adviseerde, zoo snel mogelijk een hoeveelheid draad aan te schaffen. Dat was moeilijk te krijgen en dan kochten de dental depôts ook weer. Dat was een geringe uitgave, maar voor het geheele land was dan veel aanwezig.

De heer V a n d e n B e r g bracht hulde aan de commissie en haren voorzitter. Spreker vroeg, of het mogelijk zou zijn, gezamenlijk draad in te slaan. Verder sprak spreker over de moeilijkheid, de vereischte boeken te krijgen. Ook had spreker vernomen, dat er gebrek begon te komen aan zijden hecht draad. Ten slotte zou spreker over een transportabele Röntgentoestel willen beschikken. Dit was moeilijk te krijgen.

De heer N o r d besprak nu, dat collega's hem geschreven hadden, dat het Rijk dit alles zou moeten verschaffen. Dit doet het Rijk natuurlijk niet. Wij tandartsen stelden ons ter beschikking voor een onderdeel van ons beroep en moeten het noodige meebrengen. Het is ongewenscht het door het ziekenhuis te laten verzorgen. Dan, na lang wachten, krijgt men b.v. een injectiespuit, waaraan men niet gewend is.

Wat de boeken betrof, hadden wij eenige opgegeven voor hen, die met dit onderwerp niet vertrouwd waren. Er bestaan nog andere boeken, die bij ons of anderen geïnformeerd kunnen worden. Het spreekt van zelve, dat het gewenscht is, zich verder met dit onderwerp bezig te houden, anders is men de kennis snel vergeten zonder routine.

Het röntgenapparaat ligt niet op onzen weg. Dat is werk van den chirurg. Had Nederland voldoende competente kaakchirurgen, dan zou men den cursus anders kunnen inrichten, omdat dan de kaakchirurg de man was, die het weet en tegen den tandarts zou zeggen: ik verlang van U, dat U dat en dat doet. Nu zulks niet het geval is, is het des te beter hoe meer de tandarts er van weet; des te beter zal de samenwerking met den chirurg zijn. Vandaar, dat de kennis van den tandarts hoog wordt opgevoerd. Vandaar, dat we mogen verlangen, dat we de röntgen-foto's krijgen. Dit is de taak van den chirurg, op wiens schouders 100% verantwoordelijkheid blijft rusten. Wij worden erbij gehaald ter assistentie van den chirurg, die het niet alleen af kan.

De heer Backer Dirks was buitengewoon voldaan over de uiteenzettingen van collega Nord. Spreker kon het alleen niet vanzelfsprekend vinden, dat wij het materiaal aanschaffen. Iets anders was, dat het zeer gewenscht ware, opdat de patiënt geen dupe van gebrek aan materiaal werd. Spreker vroeg het door de ziekenhuizen te doen aanwezig zijn.

Volgens den heer Nord had het zoo weinig zin, daar het alleen om wat draad ging, dat weinig kostte. Volgens spreker zag men de zaak niet juist! Het ging om oorlogstijd, wanneer men bericht krijgt, dat in een school b.v. of een ander noodziekenhuis een gewonde lag, die ook een kaakfractuur had. Wat had men dan aan draad in den kelder van een ziekenhuis, wat misschien nog niet eens de grootte en dikte had, die wij gaarne gebruikten. Daarom was het niet verstandig, soort en maat dwingend voor te schrijven.

De heer Tjebbes legde er den nadruk op, spoedig te bestellen. Op het materiaallijstje stond: 1 stuk Krupp draad, 30 cm. lang. Dat is voor één patiënt.

Op een vraag van den heer Flamenhaft zeide de heer Nord, dat er twee categorieën patiënten zijn, n.l. militairen en burgers. De militairen worden behandeld door militaire artsen en tandartsen aan het front en in het etappengebied. Dan worden ze zoo snel mogelijk overgebracht naar het evacuatiegebied. Dit ligt in Holland, ongeveer tusschen Rotterdam en Alkmaar. Ze worden niet behandeld in militaire hospitalen, maar om redenen van utiliteit in burgerziekenhuizen door burgerartsen en tandartsen. Er zijn geen voldoende militaire hospitalen en niet voldoende militaire artsen en tandartsen. Daarom is de behandeling opgedragen aan het Roode Kruis, dat in oorlogstijd oorlogsorganisatie wordt voor gewonde militairen; tandartsen, aangesteld door het Roode Kruis, zijn in semi-militairen dienst en verrichten diensten voor militairen. Bovendien hebben we tandartsen noodig voor de behandeling van gewonden der burgerbevolking. Dit geldt voor het geheele land.

De heer Van der Ven (Drachten) vroeg, of de toezegging van overheidswege was gedaan, dat de tandartsen, die zich beschikbaar hadden gesteld voor de burgerbevolking, ingeval van oorlog, niet in werkelijken dienst zouden worden geroepen. Anders zouden er te weinig zijn.

De heer Nord zeide, dat dit punt de volledige aandacht der commissie had. Spreker uitte zich over de organisatie van de bescherming en verzorging der burgers in oorlogstijd in Nederland. Dit onderwerp was niet centraal geregeld. Zelfs een vertegenwoordiger van een groot blad was er niet achter kunnen komen wie de verantwoordelijke organen waren voor dezen dienst, m.a.w. er is een luchtbeschermingsdienst, ressorteerende onder Binnenlandsche Zaken, er is een Roode Kruisdienst in vreedstijd, die in oorlogstijd ophoudt voor de burgerrij

te zorgen, omdat ze de handen vol heeft met de zorg voor de militairen. Er zijn Kruis-vereenigingen, ook plaatselijke autoriteiten met den burgemeester aan het hoofd, gewestelijke autoriteiten, inspecteurs van de volksgezondheid. Dat geldt voor bescherming van huizen, voor gasaanvallen enz. Er is geen centrale instantie. De eenige raad, die we U kunnen geven, is U in verbinding te stellen met de plaatselijke autoriteiten en te zorgen, dat de burgemeester er bij de autoriteiten op aandringt, dat de menschen niet worden weggehaald. Het eenige, dat de Maatschappij kon doen was te zorgen, dat er in het land voldoende tandartsen beschikbaar waren die deskundige hulp kunnen geven. We kunnen dan op een gegeven oogenblik zeggen: die en die menschen hebben er verstand van. We zullen die lijst aan den hoofdinspecteur der volksgezondheid geven om er mede te doen, wat zijn hand te doen zal vinden.

De heer Backer Dirks wees op Rotterdam, waar met den directeur van den geneeskundigen dienst overleg was gepleegd. Deze gaf in overweging, een cursus E.H.B.O. te organiseeren.

De heer Heye bevestigde de woorden van collega Backer Dirks voor Haarlem.

De Voorzitter bracht collega Nord en de Commissie in warme bewoordingen dank. (Applaus).

16. *Rondvraag.*

Niemand verlangde het woord.

17. *Sluiting.*

Met een woord van dank aan de aanwezigen sloot te 12 uur de voorzitter de vergadering.

De Redactie-Commissie:

J. BERKENBOSCH BERENDS
BERTHOLD H. DE BEER.
J. A. SALOMONS.